

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

HARMONIZAČNÍ POBYT DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Veronika Kovářová**
Vedoucí práce: MgA. Ivana Honsnejmanová

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika Kovářová
Osobní číslo: P12000118
Studijní program: B7505 Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času
Název tématu: Harmonizační pobyt dětí mladšího školního věku
Zadávací katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Navrhnout, zrealizovat a zhodnotit týdenní harmonizační pobyt žáků mladšího školního věku se zařazením osobnostně sociální výchovy

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

ČINČERA, J., 2007. Práce s hrou pro profesionály. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1974-0.

HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L., 2009. Zážitkově pedagogické učení. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2816-2.

HERMOCHOVÁ, S., 2005. Skupinová dynamika ve školní třídě. 1.vyd. Kladno: AISIS. ISBN 80-239-5612-4.

MACHKOVÁ, E., 2007. Jak se učí dramatická výchova. 2.vyd. Praha: NAMU. ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, E., 2013. Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0374-2.

NEUMAN, J., 2009. Dobrodružné hry a cvičení v přírodě. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-572-1.

VÁGNEROVÁ, M., 2012. Vývojová psychologie. 2. aktual. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALENTA, J., 2003. Učit se být. 2.vyd. Kladno: AISIS. ISBN 80-86106-10-1.

VALENTA, J., 2006. Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi. 1.vyd. Kladno: AISIS. ISBN 80-239-4908-X.

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Ivana Honsnejmanová
Katedra pedagogiky a psychologie

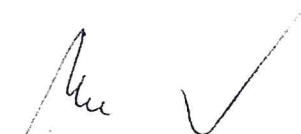
Datum zadání bakalářské práce: 7. dubna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. prosince 2014

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 7. dubna 2014

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce, paní MgA. Ivaně Honsnejmanové, za její cenné rady, osobní přístup a odbornou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování bakalářské práce na téma „Harmonizační pobyt dětí mladšího školního věku“.

Dále bych chtěla poděkovat všem pedagogům ze ZŠ Klíč v České Lípě za jejich vstřícnost, praktické rady a poskytnutí informací a materiálů, které jsem potřebovala ke psaní své bakalářské práce. Velké poděkování patří i skvělým žákům třetí třídy školního roku 2014/2015, bez kterých by praktická část této práce nemohla nikdy vzniknout.

Nakonec bych ráda poděkovala svým rodičům, kteří mě v mém studiu na vysoké škole podporovali a poskytovali mi veškeré zázemí potřebné pro mé studium.

Anotace

Bakalářská práce popisuje celý průběh harmonizačního pobytu dětí mladšího školního věku s využitím osobnostní a sociální výchovy od jeho návrhu až po vlastní realizaci a zhodnocení. Celá práce je rozdělena na dvě části.

Teoretická část bakalářské práce pojednává o charakteristice mladšího školního věku, osobnostně sociální výchově, rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, zážitkové pedagogice a pobytech v přírodě.

Praktická část se zabývá bližším poznáním kolektivu žáků. Na jeho základě je vytvořen a zrealizován týdenní harmonizační pobyt se zařazením prvků osobnostně sociální výchovy s názvem „Po stopách trosečníka“.

Klíčová slova

Mladší školní věk, harmonizační pobyt, osobnostně sociální výchova, trosečník, ostrov, osobnost, kolektiv žáků, spolupráce, komunikace

Annotation

The aim of this thesis is to describe an end-to-end process of the "Harmonization Stay" for Elementary School-Aged Children, using Personal and Social Education; from planning to its implementation and evaluation. This work is divided into two parts; the theoretical and the practical.

The first deals with the characteristics of Elementary School-Aged Children, with Personal and Social Education, with the Framework Education Programme for Elementary Education, with experiential learning and outdoor activities.

The practical part engages with groups of students, in order to gain a greater understanding on how to properly implement the proposed "Harmonisation Week Stay" methodology, titled "In Search of the Castaways", in conjunction with Personal and Social Education.

Key words

Elementary school-aged children, harmonization stay, Personal and Social Education, survivor, island, personality, class group, communication, mutual help

Obsah

ÚVOD	12
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 ŠKOLNÍ VĚK	14
1.1 Charakteristika školního věku	14
1.2 Mladší školní věk	15
1.3 Role žáka	15
1.4 Význam vrstevníků	17
1.5 Vrstevnická skupina	19
1.6 Hodnocení vrstevníků	20
2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	22
2.1 Pojetí základního vzdělávání	22
2.2 Cíle základního vzdělávání	23
2.3 Klíčové kompetence	24
2.4 Vzdělávací oblasti	28
2.5 Průřezová témata	29
3 OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA	30
3.1 Charakteristika průřezového tématu	30
3.2 Tematické okruhy průřezového tématu	31
3.3 Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka	33
4 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA	34
4.1 Znaky prožitku	34
4.2 Důležitost motivace	35
4.3 Prostředky motivace	37
5 ŠKOLA V PŘÍRODĚ	42
5.1 Legislativa škol v přírodě	42
5.2 Pobyty v přírodě	44
PRAKTICKÁ ČÁST	46
6 HARMONIZAČNÍ POBYT ŽÁKŮ ZŠ KLÍČ	47
6.1 Charakteristika školy a třídy	47
6.2 Třídní kolektiv a jeho potřeby	47

6.3 Přípravné lekce před harmonizačním pobytem	48
6.4 Vyhodnocení pozorování třídního kolektivu	62
6.5 Příprava pobytu	62
6.5.1 Návrh a cíl programu	63
6.5.2 Harmonogram pobytu	63
6.6 Program harmonizačního pobytu	65
6.7 Zhodnocení pobytu	94
7 ZÁVĚR	96
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	98
SEZNAM PŘÍLOH	100

Seznam obrázků

Obr. 1: Poznáváme emoce - karty medvídků, ZŠ Klíč Česká Lípa, 8. 9. 2014	49
Obr. 2: Stupnice pocitů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 8. 9. 2014	51
Obr. 3: Prsty – moje silné slabé stránky, ZŠ Klíč Česká Lípa, 9. 9. 2014	52
Obr. 4: Kladné a záporné vlastnosti – kartičky, ZŠ Klíč Česká Lípa, 10. 9. 2014	53
Obr. 5: Kytička vlastností – jaký jsem, ZŠ Klíč Česká Lípa, 11. 9. 2014	55
Obr. 6: Sdělování sympatií, ZŠ Klíč Česká Lípa, 12. 9. 2014	57
Obr. 7: To jsem já, ZŠ Klíč Česká Lípa, 15. 9. 2014	58
Obr. 8: Lepení vzkazů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 16. 9. 2014	60
Obr. 9: Čtení vzkazů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 16. 9. 2014	60
Obr. 10: Čtení vzkazů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 16. 9. 2014	60
Obr. 11: Síla skupiny, ZŠ Klíč Česká Lípa, 17. 9. 2014	61
Obr. 12: Bouře na lodi, Staré Splavy, 21. 9. 2014	66
Obr. 13: Trosečníci na ostrově, Staré Splavy, 21. 9. 2014	66
Obr. 14: Bouře na lodi, Staré Splavy, 21. 9. 2014	66
Obr. 15: Věc, která mi je blízká, Staré Splavy, 21. 9. 2014	68
Obr. 16: Vlajka, Staré Splavy, 21. 9. 2014	68
Obr. 17: Tvorba pravidel, Staré Splavy, 21. 9.2014	68
Obr. 18: Pravidla, Staré Splavy, 21. 9.2014	68
Obr. 19: Můj zážitek, Staré Splavy, 21. 9. 2014	69
Obr. 20: Obraz dne, Staré Splavy, 21. 9.2014	69
Obr. 21: Krabička, Staré Splavy, 22. 9.2014	71
Obr. 22: Sladké překvapení, Staré Splavy., 22. 9.2014	71
Obr. 23: Deníček 1, Staré Splavy, 22. 9. 2014	71
Obr. 24: Deníček 2, Staré Splavy 22. 9. 2014	71
Obr. 25: Pozorování zvěře v oboře, Staré Splavy, 22. 9. 2014	72
Obr. 26: Plán ostrova, Staré Splavy, 22. 9. 2014	72
Obr. 27: Hrad Jestřebí, Jestřebí, 22. 9. 2014	74
Obr. 28: Rituál, Staré Splavy, 22. 9. 2014	75
Obr. 29: Přítel Pátek, Staré Splavy, 23. 9. 2014	77
Obr. 30: Hra na lovce, Staré Splavy, 23. 9. 2014	78
Obr. 31: Slavnost - soutěž, Staré Splavy, 23. 9.2014	78
Obr. 32: Slavnost - tanec, Staré Splavy., 23. 9. 2014	78
Obr. 33: Vlastnosti kamaráda, Staré Splavy, 24. 9.2014	80

Obr. 34: Vlastnosti, Staré Splavy, 24. 9. 2014	80
Obr. 35: Hra „Ostrov“, Staré Splavy., 24. 9. 2014	81
Obr. 3ž: Hra „Upíři“, Staré Splavy, 24. 9. 2014	82
Obr. 37: Hra „Hejbejte se“, Staré Splavy, 24. 9. 2014	82
Obr. 38: Opékání buřtů, Staré Splavy, 24. 9. 2014	83
Obr. 39: Dřevěné louče, Staré Splavy, 24. 9. 2014	83
Obr. 40: Trosečnickův slib, Staré Splavy, 24. 9. 2014	83
Obr. 41: Přetahování lanem, Staré Splavy, 25. 9. 2014	85
Obr. 42: Cvičení na kládách, Staré Splavy, 25. 9. 2014	85
Obr. 43: Stopovaná, Staré Splavy, 25. 9. 2014	86
Obr. 44: Stopovaná- úkryt, Staré Splavy, 25. 9. 2014	86
Obr. 45: Lampionek, Staré Splavy, 25. 9. 2014	87
Obr. 46: Vypouštění lamp., Staré Splavy, 25. 9. 2014	87
Obr. 47: Tajné přání Staré Splavy, 25. 9. 2014	87
Obr. 48: Podpis odvahy, Staré Splavy, 25. 9. 2014	88
Obr. 49: Stezka odvahy, Staré Splavy, 25. 9. 2014	88
Obr. 50: Lod'ka z kůry, Staré Splavy, 26. 9. 2014	91
Obr. 51: Vypouštění lodí, Staré Splavy, 26. 9. 2014	91
Obr. 52: Zápis smajlíků, Staré Splavy, 26. 9. 2014	92
Obr. 53: Rekapitulace, Staré Splavy, 26. 9. 2014	92
Obr. 54: Spokojenost Staré Splavy, 26. 9. 2014	92
Obr. 55: Ocenění, Staré Splavy, 26. 9. 2014	92

Seznam tabulek

Tab. 1: Seznam žáků	48
Tab. 2: Jak se cítí můj medvídek – odpovědi žáků	50
Tab. 3: Organizační harmonogram pobytu	64
Tab. 4: Věc, která mi je blízká	67

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

Mgr. – Magistr

Obr. - Obrázek

OSV – Osobnostně sociální výchova

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ŠVP – Školní vzdělávací program

ZŠ – Základní škola

ZV – Základní vzdělávání

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolila na základě spolupráce se Základní školou Klíč v České Lípě. Již několik let s jejími učiteli vyjíždím na školy v přírodě, víkendová setkání, adaptační pobyty či dětské prázdninové tábory jako vedoucí. Líbí se mi, jak tato škola podporuje zdravý rozvoj osobnosti všech svých žáků, které se snaží nejen vzdělávat, ale především připravit na běžné dny každodenního života. Pomáhá tak každému žákovi hledat svoji vlastní cestu k životní spokojenosti, založenou na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem.

Právě na této škole jsem se poprvé blíže seznámila s pojmem osobnostní a sociální výchova. Její myšlenka mě zaujala a oslovila takovým způsobem, že bych se jí ve svojí pedagogické praxi chtěla dále a blíže věnovat. Z tohoto důvodu vzniklo také téma mojí bakalářské práce, které propojuje pobyt dětí v přírodě s osobnostně sociální výchovou.

Bakalářskou práci s názvem *Harmonizační pobyt dětí mladšího školního věku* jsem rozdělila na teoretickou a praktickou část. V teoretické části využívám především odbornou literaturu, praktická část je zaměřena na cíl bakalářské práce, kterým bylo *Navrhnout, zrealizovat a zhodnotit týdenní harmonizační pobyt žáků mladšího školního věku se zařazením osobnostně sociální výchovy*. Je vytvořena a zrealizována přímo v praxi za aktivní spolupráce žáků třetí třídy ZŠ Klíč v České Lípě.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLNÍ VĚK

V začátku bakalářské práce bych chtěla blíže charakterizovat pojem mladšího školního věku dětí, který je pro vypracování mé práce velice důležitý. Abych mohla navrhnout, zrealizovat a posléze i zhodnotit týdenní harmonizační pobyt pro děti mladšího školního věku, musím se s tímto věkovým obdobím nejen blíže seznámit, ale musím mu především dobře porozumět.

1.1 Charakteristika školního věku

Školní věk chápeme jako období oficiálního vstupu do společnosti, kterou představuje instituce školy. Dítě zde musí potvrdit své kompetence, pracovat a plnit povinnosti, tak jak od něho společnost očekává. Erikson (1963) označil toto období jako fázi pily a snaživosti, ve které je hlavním cílem uspět a prosadit se svým výkonem. Z širšího hlediska jde vlastně o obecnější potvrzení vlastních kvalit v různých sociálních skupinách, ve vztahu k požadavkům dospělých i mezi vrstevníky. S tím souvisí i rozvoj mnoha kompetencí a celé osobnosti dítěte.

Školní věk lze také posuzovat i jako fázi vytvoření horizontálního společenství (zařazení do vrstevnické skupiny), která má vlastní hierarchii, a řídí se vlastními pravidly. Dítě potřebuje uspět v obou oblastech a být za své výkony pozitivně hodnoceno a ostatními akceptováno.

Školní věk je období, kdy dítě chodí do základní školy. Lze ho rozdělit na tři dílčí fáze:

- 1. Raný školní věk** trvá dva roky. Od nástupu do školy, tj. přibližně od 6 do 8 - 9 let. Je pro něj charakteristická změna sociálního postavení stimulující další vývoj dětské osobnosti i různých schopností a dovedností. Dítě v tomto věku zvládne nejen novou sociální roli, ale i základy vzdělanosti: naučí se číst, psát a počítat.
- 2. Střední školní věk** trvá tři roky. Od 8 - 9 let do 11 - 12 let, tj. do doby, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy a začíná dospívat. V průběhu této fáze také dochází k různým změnám, které lze považovat za přípravu na dobu dospívání. Dítě si ve škole i ve vrstevnické skupině vytváří určitou pozici, která

předurčuje jeho budoucí sociální postavení a která ovlivňuje jeho další osobnostní vývoj.

- 3. Starší školní věk**, resp. období 2. stupně základní školy, trvá do ukončení povinné školní docházky, to znamená přibližně do 15 let. Je to první fáze dospívání, která se projeví změnou prožívání, uvažování i postupným osamostatňováním a odpoutáváním od rodiny (Vágnerová 2014, s. 255, 256).

V souvislosti s obdobím raného a středního školního věku se v běžné praxi či odborné literatuře můžeme nejčastěji setkat s označením **mladší školní věk**. Toto označení je také použito v názvu této diplomové práce.

1.2 Mladší školní věk

Mladší školní věk dětí je doba od 6 – 7 let, tedy období nástupu dětí do školy, až do 11 – 12 let, kdy začínají první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy. Dítě se v tomto období stává školákem. Nástup do školy ovlivňuje další rozvoj dětské osobnosti. Škola se stává důležitým místem socializace, kde dítě získává nové zkušenosti, dovednosti a schopnosti.

Škola je institucí, která se dítěti zdá jako velmi mocná, mocnější než rodiče, protože i oni musí její rozhodnutí respektovat. Ve škole dítě získává nové role. Roli školáka, kdy dítě už chodí do školy a vzhledem k tomu dostává určité sociální postavení, jedná se o obecnější roli. Role žáka určité třídy, školy. Role spolužáka, která vymezuje vztahy k dětem, s kterými chodí do stejné třídy (Vágnerová 2005).

1.3 Role žáka

Role žáka je dána zařazením do určité třídy a vztahem k určitému učiteli, který děti učí. Její součástí je nutnost respektovat jeho požadavky, ať už se vztahují k výuce nebo k chování dítěte ve škole. Tyto požadavky jsou dost přesně vymezeny.

Žákovská role přináší zásadní změnu životního stylu a s ním spojenou celou řadu zátěží, které musí dítě zvládnout. Škola je pro ně cizím prostředím a neosobní instituce,

kde tráví značnou část svého života. Nemůže z ní odejít, i kdyby pro ně byla jakéhokoli důvodu subjektivně neuspokojující. Nástup do školy je spojen s nutností osamostatnění, přijetí zodpovědnosti za vlastní jednání a jeho následky. Ve škole se dítě musí vzdát egocentrismu, tj. potřeby důrazu na vlastní osobnost a tendence přičítat si zásadní význam. Zátěží může být i nutnost podřídit se autoritě učitele, který je pro dítě cizím člověkem a neakceptuje je zcela automaticky jako jeho rodiče, ale jen na základě plnění nějakých požadavků a norem. Ty jsou pro dítě z větší části nové a někdy mohou být i dost náročné. Zátěží však může být i přítomnost mnoha dalších spolužáků, které většinou ani nezná.

Dítě mladšího školního věku potřebuje být pozitivně hodnoceno a akceptováno. Ve třídě je jen jedním žákem z mnoha a může se v této situaci cítit přehlížené. Proto se snaží upoutat pozornost učitele různým způsobem, např. i chlubením a žalováním. Potřebuje se prosadit v konkurenci spolužáků a užívá k tomu všech dostupných prostředků. Snaží se dosáhnout podobně výlučného postavení, jaké má doma, a získat nějaké privilegia, např. větší zájem učitele (Vágnerová 2014, s. 331).

Jakmile se však dítě ve škole adaptuje a dosáhne pod vlivem nových zkušeností určité socializační úrovně, mění se i jeho postoj k učiteli. Pak už nemívá charakter emocionální vazby, protože dítě takovou podporu již nepotřebuje. Jejich pozornost je nyní zaměřena na spravedlivý přístup ke skupině. „Učitel je akceptován jako autorita, od níž nelze očekávat osobní vztah“ (Vágnerová 2001, s. 238).

Vztah k učiteli je tedy více neutrální a do popředí se dostává potřeba kontaktu se třídou. Je založen na autoritě učitele a na dodržování pravidel, které učitel sám nebo spolu se skupinou předem nastavil. Děti od učitele očekávají respektování těchto pravidel a stejné podmínky pro všechny. Pokud jsou pravidla porušována, dožadují se nápravy. Dle Vágnerové je změna vztahu ke škole, a tedy i k učiteli, dána dvěma faktory:

- a) **Vlivem zkušeností** - žák je již na školu adaptován, zná normy chování a začíná si vymezovat osobní standard v prospěchu i chování. Standard je výkon, který je od dítěte očekáván a považován za odpovídající.

- b) **Vlivem kognitivních schopností** - projevuje se přesnějším odhadem, větší kritičností a přiměřeným hodnocením sebe sama.

1.4 Význam vrstevníků

Samozřejmost zázemí a jistoty, kterou poskytuje rodina, umožňuje dítěti, aby se koncentrovalo na různé vztahy s vrstevníky. **Potřeba kontaktu a přijetí vrstevnickou skupinou je jednou z nejvýznamnějších potřeb dětí školního věku.** V tomto období má vrstevnická skupina významný socializační vliv. Zkušenost s různými kamarádkými vztahy slouží jako nezbytný předpoklad pro pozdější rozvoj intimních vztahů v adolescenci a rané dospělosti.

Školní třída se stává postupně stále důležitějším teritoriem, ke kterému se dítě vnitřně přičleňuje. Identifikace s vrstevnickou skupinou je jedním z mezníků v socializaci (dosud převládala identifikace s rodiči a učitelem – s dospělými, kteří byli pro méně zralé dítě přijatelnější, protože mu mohli poskytnout více jistoty).

Vrstevníci uspokojují mnohé potřeby, některé z nich mohou být v této době paralelně uspokojovány rodiči i kamarády a do určité míry se překrývají. Vrstevnická skupina podporuje emoční vyrovnanost dítěte, koriguje nepříznivé vlivy rodiny a doplňuje ji v oblastech, kde svou funkci neplní v dostatečné míře.

- **Potřeba citové jistoty a bezpečí** by měla být uspokojována v rodině a v určité míře ji začínají saturovat vrstevníci (sourozenci, spolužáci, kamarádi). Činí tak poskytováním podpory v různých životních situacích, možnosti sdělení a sdílení různých problémů, které se v rodině nedají řešit. Někdy k podpoře citové jistoty dítěte stačí přítomnost vrstevníků. Ve společnosti ostatních dětí se méně bojí a troufne si i na obtížnější úkol.
- **Potřeba učení a kontakt s vrstevníky jako zdroj nových zkušeností a dovedností**, zejména v sociální oblasti. Mezi vrstevníky se děti učí jiným způsobům chování než doma. Dítěti připadají různé činnosti vrstevníků snadnější a aktuálně užitečnější než to, k čemu je nutí dospělí. Dítě dobře ví, nač takové aktivity potřebuje a proč. Vrstevník, kterého napodobuje, mu to

jednoznačně předvádí. Tímto způsobem se naučí prosazovat, lézt na strom, hrát s míčem apod. Kdyby se to nenaučily, parta by je nepřijala.

Učení ve skupině vrstevníků zahrnuje zejména různé sociální kompetence. Dítě se naučí komunikovat, kooperovat, soupeřit, získávat různé role, i přijatelnou prestiž. Socializační pokrok se ve vrstevnické skupině projeví rozvojem nových modelů chování, které jsou v tomto prostředí žádoucí. V závislosti na tom vznikají nové normy chování, platné právě jen v tomto prostředí. Dítě zde získává nové role s určitým statutem, které se stávají součástí jeho identity.

V dětské skupině funguje také nějaký řád a je třeba respektovat určité normy, aby byl jedinec akceptován. Děti si vytvářejí svoje vlastní pravidla soužití ve skupině a svým způsobem interpretují i normy prezentované dospělými. Důležitou normou je požadavek férovosti a spravedlnosti. Ve vrstevnické skupině se očekává od všech dětí stejné chování. Splnění takového požadavku přináší výhodu jednoznačné srozumitelnosti jejich projevů a tím i potvrzení jistoty. Kdo se chová jinak, bývá ostatními odmítán. Nedá se mu dobře rozumět, co svým chováním vlastně zamýšlí, a tak je jednodušší a rychlejší jej vyloučit, než nad tím uvažovat.

- **Potřeba seberealizace a sebeuplatnění.** Děti středního školního věku jsou soutěživé a imponuje jim ten, kdo něco umí. Imponuje jim odvaha a sebedůvěra, školní úspěšnost i schopnosti a dovednosti, které se školou nesouvisejí. Školní prospěch má význam jenom mezi spolužáky a dětská skupina v místě bydliště tuto oblast zpravidla zcela ignoruje.
- **Potřeba kontaktu s vrstevníky** může být uspokojována lépe ve vrstevnické skupině, než v asymetrických vztazích s dospělými. Na základě snadnosti vzájemného kontaktu se vytváří **vrstevnická skupina**. Může vznikat v rámci školní třídy, kam děti chodit musí, nebo v okruhu bydliště, kde se nepravidelně vyskytují tytéž děti (Vágnerová 2000, s. 190 - 193).

V průběhu školního věku se mění důvody volby kamaráda. V mladším školním věku děti definují kamaráda především jako někoho, s nímž mohou aktuálně sdílet žádoucí aktivity. Nejlepší kamarád je pro něj ten, kdosi s nimi hraje a má podobná očekávání.

V 9 - 10 letech začne mít přátelství nové kvality. Děti už nekladou důraz jen na společně sdílené aktivity, ale i na loajalitu, solidaritu a vzájemnou pomoc. Narůstá význam vzájemného porozumění a vědomí, že kamarád je vždy vyslechne a pochopí a že je možné mu sdělit i důvěrné informace. Kamarád je ten, kdo udrží tajemství, komu se dá věřit, kdo nezradí a pomůže. V takové podobě může být pro dítě zdrojem jistoty a opory.

1.5 Vrstevnická skupina

Vrstevnická skupina dětí se obvykle vytváří na základě snadnosti vzájemného kontaktu. Děti tohoto věku si vytvářejí větší či menší skupinky. Nebývají uzavřené a bývá do nich přijat kdokoliv, kdo splňuje základní podmínky. Velký význam má však faktor stejnosti a určité podobnosti:

a) Společné zájmy, společné aktivity, schopnost vzájemné podpory a pomoci.

Sdílení už nezahrnuje jen určitý typ činnosti, ale i společné prožitky a jistotu nějaké podpory (kterou jim v mladším věku mohli poskytnout jen dospělí).

b) Věkově jsou preferovány stejně staré děti, které dosahují stejné vývojové úrovně. V tomto věku je pro dítě každý, kdo chodí do vyšší třídy „velký“ a kdo chodí do nižší, je v této relaci „malý“.

c) Identifikace se skupinou dětí stejného v pohlaví a tudíž i nápadnější oddělování chlapeckých a dívčích skupin než tomu bylo dříve. Chlapci a dívky si uvědomují svou pohlavní identitu a všechny rozdíly, které z ní vyplývají (na biologické i sociální úrovni). Liší se nejen v zájmovém zaměření, ale i velikostí skupiny, typem převažujících vztahů a způsobem komunikace. Chlapecká skupina bývá mnohem větší, vytváří partu, dívky si hrají v menších skupinkách, kde se mezi nimi vytvářejí dyády nebo triády.

Každé dítě tohoto věku potřebuje být vrstevnickou skupinou akceptováno. Pro rozvoj přijatelného sebehodnocení je v této době významný nejenom úspěch ve

škole, ale i úspěch mezi dětmi, který se projeví mírou akceptace. Jak se uvolňuje emoční závislost na dospělých a jak se rozvíjí dětské uvažování, děti se stávají kritičtějšími. Jsou pochopitelně soběstačnější i v názorech na spolužáky.

Školní třída má specifické rysy, které jsou právě v tomto směru významné. Je to jednak formální skupina, která není výběrová a za druhé je typická věkovou vyrovnaností dětí. **Jestliže se od všech členů třídy očekává stejná zralost v chování, stupňuje se tendence odmítat projevy, které tomu neodpovídají.** To je jedna z příčin socializačních potíží ve středním školním věku. Vznik takových potíží není náhodný a není ani důkazem narušeného morálního vývoje těchto dětí. **Děti se musí dostat do určité fáze socializačního vývoje, aby byly schopné osamostatnění a sjednocení do skupiny, která může určitým způsobem společně jednat.** To znamená, že mohou dát společně najevo i odmítání či agrese (Vágnerová 1997, s. 216 – 221).

1.6 Hodnocení vrstevníků

Děti tohoto věku mají schopnost i potřebu jednat jako skupina. Ta vyžaduje konformitu a za to svým členům poskytuje pocit jistoty, sounáležitosti a prestiže, dané příslušností ke skupině. Vymezení skupiny je vázáno na podobnost jejích členů a odlišnost těch druhých, ať už je založena na čemkoliv (chlapci a dívky, áčkaři a béčkaři). Rozdíl oni a my určuje hranice skupiny, se kterou se dítě ztotožňuje a kterou lze označit jako **MY**.

V rámci skupiny se vytvářejí specifické normy, závislé na postupně stále členitější hierarchii, vůdčích jedincích a způsobech chování. Skupina už dovede jednat jako celek a realizovat tak nejrůznější nápady, jejichž hlavním smyslem je potvrzení kompetencí a významu této skupiny jako samostatného celku. V tomto směru se emancipuje od vlivů norem a hodnot daných dospělými.

Meziskupinové soupeření podporuje soudržnost a solidaritu uvnitř skupiny. Proto je podporována agrese zaměřená navenek proti cizím. Společný cíl, ale ještě lepší společný nepřítel, redukuje konflikty mezi členy a zvyšuje skupinovou kohezi. Děti svoje vrstevníky hodnotí specifickým způsobem a je pro ně důležité:

- **Vlastnosti a projevy, které jsou zjevné jako zevnějšek či projevy chování.**
Přijatelný je ten, kdo má správné tričko, správný účes, jméno apod. Ten, kdo odpovídá aktuálnímu stereotypu má větší šanci stát se mezi dětmi populárním.

Určitou roli zde hraje atraktivní vlastnictví, které zvyšuje sociální prestiž dítěte (např. kolo, počítač, video).

- **Vlastnosti a projevy, které jsou ostatním příjemné a odpovídají jejich očekáváníí.** Jsou příjemné proto, že jim lze snadno porozumět. Tím podporují pocit jistoty svých vrstevníků, kteří si je rádi vybírají za kamarády. Větší popularitu získávají děti, které jsou dobře laděné, mají smysl pro humor, jsou otevřené, přátelské, dovedou pomoci a nejsou sobecké. Populární bývají i děti sociálně zdatné – dovedou udržovat a navazovat kontakt, chovat se kooperativně a ve shodě se skupinovými normami. Dovedou ostatním dětem imponovat svými schopnostmi a bez problémů stačí v běžných skupinových aktivitách (Vágnerová 1997, s. 222 – 224).

Podle Vágnerové je potřeba kontaktu s vrstevníky jednou z nejdůležitějších potřeb školního věku. Domnívám se proto, že mladší školní věk je velmi vhodná doba na pořádání škol v přírodě či aktivit zaměřených na rozvoj spolupráce, naslouchání, empatie a týmového ducha. V tomto věku už dokáže třída jednat a vystupovat jako celek, který má schopnost vyjadřovat společné postoje a prosazovat společné potřeby. Členové třídy mají potřebu jednat jako skupina a cítí tak stabilitu a oporu v této jednotící síle, která jim dává pocit jistoty.

2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních. Pro realizaci základního vzdělávání je v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., vydán *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV)*. Tento program zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Tyto dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – **státní a školní**.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.

Školní úroveň představují **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách¹ (Jeřábek, Tupý 2013, s. 5).

2.1 Pojetí základního vzdělávání

Základní vzdělávání na 1. stupni ZŠ usnadňuje svým pojetím přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka. Vzdělávání svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.

Vyžaduje však podnětné a tvůrčí školní prostředí, které stimuluje nejschopnější žáky, povzbuzuje méně nadané, chrání i podporuje žáky nejslabší a zajišťuje, aby se každé dítě prostřednictvím výuky přizpůsobené individuálním potřebám optimálně vyvíjelo v souladu s vlastními předpoklady pro vzdělávání. Přátelská a vstřícná atmosféra vybízí žáky ke studiu, práci i činnostem podle jejich zájmu a poskytuje jim prostor a čas k

---

¹ ŠVP si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP. Pro tvorbu ŠVP mohou školy využít tzv. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů*, nebo jiné vhodné metodické materiály. Ten seznamuje s postupem tvorby ŠVP a uvádí způsoby i příklady zpracování jednotlivých částí ŠVP.

aktivnímu učení a k plnému rozvinutí jejich osobnosti. Hodnocení výkonů a pracovních výsledků žáků musí být postaveno na plnění konkrétních a splnitelných úkolů, na posuzování individuálních změn žáka a pozitivně laděných hodnotících soudech. Žákům musí být dána možnost zažívat úspěch, nebát se chyby a pracovat s ní. (Jeřábek, Tupý 2013, s. 8-9).

2.2 Cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně **rozvíjet klíčové kompetence** a tím jim poskytnout základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (Jeřábek, Tupý 2013, s. 8-9).

2.3 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu.

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: **kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.**

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě

toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy

- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje

- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění
- využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí

- chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu
- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit
- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti.

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
  - přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
  - využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení (Jeřábek, Tupý 2013, s.10-13).

2.4 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním *vzdělávacím oborem* nebo více obsahově blízkými *vzdělávacími obory*:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí j.*)
- **Matematika a její aplikace** (*Matematika a její aplikace*)
- **Informační a komunikační technologie** (*Informační a komunikační technologie*)
- **Člověk a jeho svět** (*Člověk a jeho svět*)
- **Člověk a společnost** (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- **Člověk a příroda** (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- **Umění a kultura** (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- **Člověk a zdraví** (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- **Člověk a svět práce** (*Člověk a svět práce*)

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou vymezeny **Charakteristikou vzdělávací oblasti**, která vyjadřuje postavení a význam vzdělávací oblasti v základním vzdělávání a charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů dané vzdělávací oblasti.

Na charakteristiku navazuje **Cílové zaměření vzdělávací oblasti**. Tato část vymezuje, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího obsahu veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí. Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů škola rozčlení do vyučovacích předmětů a rozpracuje, případně doplní v učebních osnovách tak, aby bylo zaručené směřování k rozvoji klíčových kompetencí.

Učivo² je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Učivo, vymezené v RVP ZV, je doporučeno školám k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se stává učivo závazné (Jeřábek, Tupý 2013, s.14).

---

² Učivo je podrobně rozpracované v RVP ZV str. 17 – 108.

2.6 Průřezová témata

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou jeho důležitým prvkem, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování a obsahují **charakteristiku průřezového tématu a přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka** jak v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak v oblasti postojů a hodnot.

Obsah průřezových témat doporučený pro ZV je rozpracován do **tematických okruhů**. Každý tematický okruh obsahuje nabídku **témat** (činností, námětů). Výběr témat a způsob jejich zpracování v učebních osnovách je v kompetenci školy.

Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. i 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP. Všechna průřezová témata však nemusí být zastoupena v každém ročníku. V průběhu základního vzdělávání je povinností školy nabídnout žákům postupně všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP. Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu. V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- ***Osobnostní a sociální výchova***
- ***Výchova demokratického občana***
- ***Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech***
- ***Multikulturní výchova***
- ***Environmentální výchova***
- ***Mediální výchova*** (Jeřábek, Tupý 2013, s.104).

3 OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

Osobnostní a sociální výchova (OSV) je od září 2007 povinným obsahem vzdělávání na všech základních školách a osmiletých gymnáziích v České republice. Jedná se o téma, které má prostupovat celou školní výukou od 1. do 9. třídy napříč předměty, projekty, semináři a školními prožitkovými kurzy.

Osobnostní a sociální výchova se zaměřuje na rozvoj osobnosti, sociálních dovedností a morálních postojů žáků ve škole. Používá praktické prožitkové metody vyučování. Někteří učitelé a ředitelé škol považují osobnostní a sociální výchovu za natolik důležitou, že na ní zakládají svůj školní vzdělávací program. OSV vnímají nejen jako příležitost k rozvíjení osobnosti žáků a dobrých mezilidských vztahů ve třídách, ale také jako základní podmínku efektivního vyučování.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání předepisuje všem základním školám a víceletým gymnáziím, aby v průběhu školní docházky seznámily své žáky s jedenácti tematickými okruhy osobnostní a sociální výchovy. Žáci si mají prakticky procvičit a rozvinout životní dovednosti, které do těchto tematických okruhů patří.

3.1 Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma OSV je praktické a má každodenní využití v běžném životě. Reflektuje osobnost žáka, jeho individuální potřeby i zvláštnosti. Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti.

Specifikou OSV je, že se učivem stává sám žák, konkrétní žakovská skupina a více či méně běžné situace každodenního života. Jejím smyslem je pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu.

V osobnostní a sociální výchově lze účinně využít různých postupů **dramatické výchovy**. Tento doplňující vzdělávací obor užívá jako základní metody nástroje dramatické a inscenační tvorby a OSV vedle toho užívá i tréninkové postupy sociálně psychologické povahy, které nemají divadelní podstatu.

Podrobná charakteristika OSV k jednotlivým vzdělávacím oblastem je rozepsána v RVP ZV (Jeřábek, Tupý 2013, s. 109).

3.2 Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy osobnostní a sociální výchovy jsou členěny do tří částí, které jsou zaměřeny na osobnostní, sociální a mravní rozvoj. Pro jejich realizaci je užitečné zařazovat do výuky ta témata, která reflektují aktuální potřeby žáků, popřípadě vycházejí ze vzájemné domluvy s nimi. Všechna uvedená témata se uskutečňují prakticky, prostřednictvím vhodných her, cvičení, modelových situací a příslušných diskusí.

Vzhledem k tomu, že se jedná o živá setkání dotýkající se osobní existence, je třeba počítat s tím, že na různé věci budou mít žáci různé názory, že se může objevit odmítání témat či technik, ostych, případně, že některé hry tzv. "nevyjdou". Právě tyto okamžiky však bývají v OSV velmi užitečné, neboť nabízejí příležitost k přemýšlení o tom, co se děje.

1. Osobnostní rozvoj

- **Rozvoj schopností poznávání** – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium.
- **Sebepoznání a sebepojetí** – já jako zdroj informací o sobě; druhí jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah ke mně samému; moje učení; moje vztahy k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí.
- **Seberegulace a sebeorganizace** – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení.
- **Psychohygienu** – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; dobrá organizace času; dovednosti zvládání stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění-relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích.

- **Kreativita** – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti "dotahovat" nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích.

2. Sociální rozvoj

- **Poznávání lidí** – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí.
- **Mezilidské vztahy** – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny).
- **Komunikace** – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků; cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy - vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); efektivní strategie: asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace; pravda, lež a předstírání v komunikaci.
- **Kooperace a kompetice** – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládnutí situací soutěže, konkurence.

3. Morální rozvoj

- **Řešení problémů a rozhodovací dovednosti** – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v

mezilidských vztazích, zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci.

- **Hodnoty, postoje, praktická etika** – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí; vytváření povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.; pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu); dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne.

3.3 Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

- **V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma** vede k porozumění sobě samému a druhým, napomáhá k zvládání vlastního chování, přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni, rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti, utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci, umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací (např. konfliktů), formuje studijní dovednosti, podporuje dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny.
- **V oblasti postojů a hodnot průřezové téma** pomáhá k utváření pozitivního postoje k sobě samému a k druhým, vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci, vede k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů, přispívá k uvědomování mravních rozměrů různých způsobů lidského chování, napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů chování (Jeřábek, Tupý 2013, s. 104-108).

4 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA

Zážitková pedagogika je obor, který dosud není zcela akceptovaný odbornou komunitou. Hledá však své zdroje, specifika, souvislosti, systematické zařazení do souboru pedagogických disciplín, ale hlavně – bouřlivě se rozvíjí v praxi (Jirásek 2005, s. 203).

V odborné literatuře, ale i v praktickém kontaktu můžeme objevit po světě několik význačných zážitkově pedagogických koncepcí. Zážitkově pedagogický koncept v Česku se vyvíjel samostatně, specificky, ve zvláštní době a za zvláštních okolností. Tyto vlivy a síly ovšem způsobily, že vznikl velice účinný a originální koncept, který můžeme právem považovat za originální český příspěvek do společného duchovního hnutí evropské výchovy.

Český koncept vychází z ojedinělých kořenů české výchovy v přírodě a navazuje na její nejlepší tradice. Je tedy logickým vyústěním pedagogických snah a koncepcí, které daly základ zážitkové pedagogice českého ritu. Už tímto zdrojem se český koncept zážitkové pedagogiky liší od konceptů zahraničních (Hanuš, Chytilová 2009, s. 11-13).

4.1 Znaky prožitku

Česká zážitková pedagogika zdůrazňuje především slova **prožitek**, **zážitek**, **zkušenost**. Ty jsou vyvolávány v procesu dramaturgie, tedy v cíleně plánovaných a uváděných situacích, kde se nejčastěji jako prostředek používají různé podoby hry. Celý proces je pak po celou dobu svého průběhu evaluován a zpracováván se snahou dosáhnout co největšího rozvojového potenciálu. Tímto přístupem je česká zážitková pedagogika jedinečná originální.

- **Nenahraditelnost** v lidském životě. Zaměřujeme se na jednotlivou a jedinečnou událost, ohraničenou časově a prostorově.
- **Jedinečnost prožitku** spočívá v nemožnosti zaměnit jeden za druhý, v nemožnosti nahrazení jedné události jinou v touze po totožném vyznění v člověku.
- **Individuálnost prožitku**. Každý z nás prožívá danou situaci jinak, podle svého, na základě individuálně rozvinutých složek osobnosti a dřívějších zkušeností.

- **Intencionálnost prožitku.** Prožitek je neoddělitelný od svého „obsahu“, sounáležitost prožívajícího jedince a prožívané události.
- **Nepřenositelnost** z jednoho individua na druhé. Prožitek je ryze individuální záležitostí, sdělitelnou pouze za cenu maximálního zploštění a ochuzení. Zážitek ze hry přenesený na posluchače se nikdy nestane zážitkem posluchačovým, a to i přes největší možnou míru empatie snahy po přijetí. Není možné jej přenést, protože komplexnost zapojení všech složek osobnosti při prožívání nelze nahradit pouze vizuálním či sluchovým vnímáním.
- **Komplexnost při získávání prožitku.** Prožití nemůžeme zúžit na racionální či emocionální zaujetí. Psychosomatická jednota je zřetelná právě u reflexe tohoto fenoménu a zapojení tělesných i duševních charakteristik je nutnou podmínkou pro získání silné prožitkovosti (Hanuš, Chytilová 2009, s. 12-13).

4.2 Důležitost motivace

Z pedagogického hlediska je jednou z nesmírně důležitých oblastí osobnosti člověka motivace. Jestliže se ptáme po důvodech našeho jednání, přemýšlíme-li o modelech chování našich žáků, studentů, členů oddílu, ptáme se po motivech jednání. V zážitkové pedagogice a v naší výchovné činnosti hraje motivace významnou a nezastupitelnou úlohu. Motivy jsou hybnými silami našeho jednání a motivace je klíčem k našemu konání, k procesu poznávání, rozvíjení a růstu. Proto se snažíme nejrůznějšími prostředky člověka skutečně „motivovat“ a doslova rozhýbat jako malé dítě, které uchopuje, poznává, ptá se, zvědavě prohlíží a zpřehází kde co, jen aby zjistilo a objevilo, jak to je.

Pravidla motivace je třeba brát jako léty odzkoušená doporučení, inspiraci, podnět k zamýšlení a ne jako návod pro „křečovitě“ úsměvy a různé povrchně stylizované modely chování:

- Nikdy nesnižujte význam „účastníků“.
- Nepřehlížejte maličkosti.
- Nemějte oblíbence.
- Pomáhejte účastníkům v růstu a zlepšování se.

- Nesnižujte své osobní požadavky.
- Nebojte se nerozhodnout.
- Pochvalte účastníky, pokud si to zaslouží.
- Informujte o změnách programu, které se účastníků, byť nepatrně, týkají.
- Prokazujte osobní nasazení a šířte kolem sebe dobrou náladu.
- Projevujte účastníkům důvěru.
- Umožňujte svobodu projevů a názorů.
- Nebojte se delegovat úkoly.
- Povzbuzujte účastníky v jejich nápadech.

Pro pedagogickou praxi platí obecná pravidla, která jsou velmi platná a využitelná i v řídicí manažerské práci, sociální práci, a všude tam, kde se pohybuje více lidí v rámci nějaké pracovní skupiny. **Prvním a klíčovým „motivátorem“ je však vlastní osobnost pedagoga.** A právě největší mezery v motivaci vyplývají z osobnosti pedagoga, který hru, program či výuku provádí. Chceme-li motivovat, musíme být sami motivováni. Platí tedy **zákony motivace:**

1. Úspěch motivuje.
2. Motivace má dvě stádia – vytýčit cíl a ukázat, jak cíle dosáhnout.
3. Uznání motivuje.
4. Motivace je nikdy nekončící proces.
5. Vlastní účast motivuje.
6. Každý pokrok musí být zřetelně viditelný.
7. Výzva k akci motivuje jen tehdy, je-li možno zvítězit.
8. Ztotožnění se skupinou motivuje.

Nikdy však nesmíme zapomenout, že i z poměrně běžné aktivity dokáže totiž charismatický, vynalézavý a temperamentní pedagog udělat hit, na který se dlouho nezapomíná, a platí to obráceně. Z úžasného programu může slabá pedagogická osobnost udělat celkem běžnou až nudnou záležitost. Takže vždy záleží na osobnosti pedagoga, který do procesu motivace vstupuje (Hanuš, Chytilová 2009, s. 63-73).

4.3 Prostředky motivace

Když tedy víme, že klíčem pro motivaci účastníků či žáků je pedagog, je důležité znát i prostředky motivace. Ty můžeme použít s ohledem na dané prostředí (škola, klubovna, příroda), charakter akce (výuka, seminář, schůzka, kurz) a roční období:

- **Film** - nám přibližuje událost, příběh, seznamuje nás s dějem, postavami, obdobím či zvyky. Ukazuje důležitou pointu, a tím ušetří čas strávený vysvětlováním. V každém případě by mělo jít o film zajímavý něčím podnětný. Nemusíme ho mnohdy pouštět celý, ale jenom jeho část, kterou vše potřebné sdělíme.
- **Videozáznam** - umožňuje dělat sestřihy z filmů a jiných záznamů, takže můžeme vytvářet nejrůznější fikce, originální a ojedinělé dokumenty, obrazy, anebo umožňuje pouštět záznam událostí (retro) kurzu či výuky, na kterém jsou zachyceni účastníci v nejrůznějších situacích, programech. Na retro nejčastěji navazuje nějaký závěrečný program, či ho využíváme až po nějakém čase při společném promítání.
- **Rozhlasová hra** - umožní sdělit nějakou skutečnost, aniž bychom museli složitě cokoli vysvětlovat a uměle se stylizovat do nějaké neadekvátní role, může se jednat i o záznam nějaké diskuse na aktuální téma (drogová závislost, jaderná energie, zahájení pohlavního života, nebezpečí sekt ...).
- **Kniha** - s jednou dobře uchopenou knihou se dá na táboře vykouzlit pravé dobrodružství. Na jednom z táborů třeba každý večer společně všichni sešli a jeden z vedoucích předčítal „Posledního mohykána“. No a tu a tam četba skončila nějaké kapitoly a vzápětí ještě ten večer či noc, se něco na motivy knihy dělo v rámci táborového programu.
- **Povídka** - krátká, ale dobře vybraná a na úrovni prezentovaná povídka může udělat divy. Od nevázané legrace až po ztuhlý rysy a mravenčení v zádech. Řada dobrých her se třeba využívá příběh jako téma celé táborové hry.
- **Báseň** - dnes se básně moc nečtou, ale vhodně zvolená a kvalitně interpretovaná

báseň může mít velkou sílu. Zvláště pokud své básně interpretují sami účastníci, žáci, studenti či mezi nás zavítá básník a sám prezentuje svoje texty.

- **Fotografie** - rozvěšené v nějakém prostoru (les, místnost, jeskyně...) vytvářejí velmi zajímavou atmosféru, která je přirozeně dána i vlastním obsahem fotografií. Všichni účastníci také mohou dostat v jediný okamžik v obálce fotografii s určitým motivem ... Nápadům se meze nekladou.
- **Dia snímky** - mají obrovské kouzlo. Můžeme je využít v komponovaných pořadech o lidech, krajích, událostech ... a spojit je s hudbou či slovem nebo je použít jako doprovod k básni, příběhu knihy či v rámci noční hry jako promítaný obraz na skále.
- **Obrazy** – jsou silným symbolickým sdělením, kterému většina lidí rozumí. V zážitkově pedagogickém projektu mohou účastníci malovat a tvořit vlastní obrázky, či tvořit společný velký obraz. Vše pak mohou prezentovat na vernisáži.
- **Legenda (báje, pověst, příběh)** - je v nich ukrytý neuvěřitelný potenciál pro nejrůznější hry a programy. Jsou výborným zdrojem pro táborové hry, programy či dlouhodobé projekty (legenda o králi Artušovi, Odysseovi, o Tristanovi ...). Jejich síla je v symbolickém sdělování hodnot, poučení či poznání a svou historičností vytváří jakýsi „archaický“ náboj, který probouzí obrazotvornost a fantazii.
- **Myšlenka (moto, citát)** - každý náš projekt (nebo třeba i každý den) by měl mít určité směřování se stručně jasnou vyjádřitelnou myšlenkou. Záleží jen na tom, jak ji chceme uchopit (humorně, hodnotově ...).
- **Hudba, píseň** - hudba a písně jsou nesmírně působivým fenoménem. Řada programů je uvedena či provázena kvalitní, trefnou a velmi dobrou hudbou, která dokáže nejen motivovat, ale i tematicky rozvíjet. Můžeme využít nejen nahrávky, ale vlastní hru na kytaru, flétnu, bubny. Vlastní, autorská a originální píseň pro účel projektu umocňuje celou atmosféru akce a dělá z ní jedinečnou

záležitost. Můžeme ji však použít i jako svolávací signál, že je potřeba se uklidnit, sejít nebo že se bude něco dít.

- **Přednáška** - může být legrační, odborná, poučná či na dané téma a po informativní části by měla plynule přeměnit diskusi. Neměla by však posluchače vyčerpat.
- **Lektor** - setkání s osobností je velice pozitivní. Můžeme s ní hovořit, diskutovat, klást otázky. Každá osobnost nám umožňuje konfrontaci svých hodnot, postojů, názorů na svět, aktuální dění kolem nás i budoucnosti. Pozveme-li například do projektu (ve výuce, na táboře) význačného fotografa, tak po jeho monologu může následovat diskuse, která plynule přejde do fotografické dílny, kterou sám povede na konci třeba i vyhodnotí.
- **Scénka** - krátká scénka či divadelní kousek je nejčastější podoba táborových a kurzovních motivací zážitkově pedagogických projektů. Jsou také velmi úspěšné, protože účastník vidí, že se kvůli němu pitvoří, mnohdy vtipně, celý tým pedagogů, instruktorů či vedoucích. Hraní zbavuje ostychu či motivuje k netradičním fyzickým výkonům (s pneumatikou, plechovým barelem, dřevěnou koloběžkou...).
- **Světlo a tma** - blikající stíny, decentní osvětlení, přítmí, záře svíček, ohně a pochodní, tma, která by se dala krájet... to jsou prvky, s kterými se dají velice dobře ovlivňovat atmosféru. Od tajemného šera s jedinou slabě blikající svíčkou uprostřed sedících lidí až po plné záře reflektorů u dovádívého tanečního reje. Pro motivaci je práce se světlem velmi důležitá.
- **Hra** - někdy můžeme místo jiných způsobů motivace začít menším herním celkem. Do vlastního programu se pak účastníci vlastně dostanou ponořením se do hry. Současně taková aktivita může posloužit k dalším účelům, jako je třeba rozřazení do družstev atd. Například všem družstvům dáme složitou skládačku z papíru, a pokud ji dají správně dohromady, vznikne daný obrázek. Když družstvo úkol splní, vyrazí na hlavní závod. Často se také tento systém používá v hrách, při kterých se skupina poznává. Každý člen skupiny dostane papír, na

který v 10 bodech napíše informace o svojí osobě, nakreslí si svůj znak a svoje motto. Poté to všem ostatním prezentuje. Na tuto hru okamžitě navazuje hra „bingo“, kdy se všichni snaží do své tabulky s otázkami ostatních přítomných vyplnit co nejrychleji konkrétní jméno.

- **Vlastní zapojení** - tento prvek motivování je jeden z velmi účinných a žádoucích. Zážitkově orientovaný pedagog by si měl hlídat, aby se z něj nestal jen „teoretik a radílek“, ale měl by sám v řadě aktivit jít příkladem. Se studenty, žáky, účastníky, členy oddílu by měl hrát, běhat, skákat, mluvit, počítat, recitovat, zpívat atd. Jsou chvíle, kdy se tím pedagogů sám stane vyzyvatelem ke hře či programu. Ne však každý je ovšem schopen jít se svou kůží na trh, a když to uděláte, tak si musíte být vědomi, že to děláte kvůli účastníkům či žákům. A tedy i případnou prohru nést v klidu a s humorem. Konec konců prohrávat se taky musí umět.
- **Vlastní prostředí** - v zážitkově pedagogických projektech chápeme prostředí jako jednu z klíčových kategorií. Děláme vždy maximum pro to, aby výběr místa splňoval co nejvíce našich požadavků. Objekt nebo lokalita by se měla nacházet někde uprostřed přírody, pokud možno o samotě, s nesmírně zajímavým a členitým terénem (voda, skály, les, jeskyně, travnatá plocha) a pokud se nám podaří objevit zříceninu hradu s možností táboření v těsné blízkosti, pak má tábor či kurz jistě zajímavou atmosféru díky této neobvyklé kulise. Vlastní „vnitřky“ objektů a kurzů, seminářů, kluboven a školních tříd se pak snažíme výtvarně upravit tak, aby vznikl působivý, jedinečný a neopakovatelný svět. Role výtvarníků a šikovně tvořivých lidí je v tu chvíli na pravém místě, i když nesmíme zapomenout na to, že i sami účastníci chtějí či jsou schopni se samostatně prezentovat.

Uvedené prostředky motivace však musíme používat s ohledem na charakter projektu. Budeme-li na táboře v „týpí“ a v nejprostších přírodních podmínkách, tak budeme jen těžko používat film, video či dia snímky. Ty naopak dobře využijeme ve škole při schůzce oddílu, v klubovně či na kurzech. Tento výčet prostředků je třeba brát

jako inspiraci. Jednotlivé prvky je možné libovolně kombinovat a samozřejmě doplňovat o vlastní nápady. Není totiž dost dobře možné předávat hotové komplexní návody. To by samo o sobě šlo proti vlastním principům tohoto pedagogického působení. U každé skupiny z deseti nám stejný program, hra, výuka či schůzka dopadne jinak a někdy i za stejných vnějších podmínek zcela rozdílně (Hanuš, Chytilová 2009, s. 73-81).

5 ŠKOLA V PŘÍRODĚ

Škola v přírodě není v zákoně blíže specifikována a zařazuje se do učiva turistika a pobyt v přírodě. Učivo turistika a pobyt v přírodě v rámci vzdělávacího programu spadá do oboru Tělesná výchova v oblasti Člověk a zdraví. Obsah této oblasti se prolíná i do ostatních vzdělávacích oblastí. Záleží tedy na každé škole, jak si toto učivo zapracuje do svého Školního vzdělávacího programu a jestli bude školy v přírodě či harmonizační pobyty organizovat a co bude jejich náplní. (Jeřábek, Tupý, 2005).

5.1 Legislativa škol v přírodě

V minulých letech platila vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR č. 303/1996 Sb., která se zabývala posíláním žáků do škol v přírodě. 1. 7. 2005 byla ale zrušena vyhláškou č. 224/2005 Sb. V současné době tedy nemáme žádnou vyhlášku, která by se týkala přímo škol v přírodě. Záleží tedy na každé škole, jestli školu v přírodě či harmonizační pobyt zorganizuje a jakým způsobem. Platí ovšem, že pedagog, který připravuje pobyt v přírodě pro děti, by se měl seznámit se zákony a vyhláškami, které se této akce týkají. Pro přehlednost uvádím jednotlivé zákony a vyhlášky, které podmínky pro její organizaci upravuje:

- Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- Vyhláška č.106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti
- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů

Zákon č. 258/2000 říká, že školy v přírodě se může zúčastnit pouze dítě, které nemá známky akutního onemocnění a čtrnáct kalendářních dnů před odjezdem na pobyt nebylo ve styku s osobou nemocnou infekčním onemocněním nebo podezřelou z nákazy ani mu nebylo přikázáno karanténní opatření. Toto potvrzení o bezinfekčnosti podepíše zákonný zástupce dítěte. Potvrzení nesmí být starší více než jeden den.

Na školu v přírodě může být vysláno jen dítě, které je zdravotně způsobilé k účasti na ni. Posudek o zdravotní způsobilosti dítěte vydává praktický lékař pro děti a dorost.

Lékař dále napíše, zda dítě absolvovalo stanovená pravidelná očkování nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo nemůže očkování absolvovat pro trvalou kontraindikaci. Posudek platí jeden rok, pokud v této době nedošlo ke změně zdravotního stavu dítěte. Po skončení školy v přírodě se posudek vrátí zákonnému zástupci dítěte.

Základní škola, která pořádá školu v přírodě je povinna zajistit základní péči o zdraví všech účastníků, kontrolu dodržování hygienických požadavků a kontrolu zásad osobní hygieny způsobitou osobou, tedy zdravotníkem. Za zdravotníka se považuje fyzická osoba, která má alespoň úplné střední odborné vzdělání v oborech všeobecná sestra, dětská sestra nebo porodní asistentka, dále fyzická osoba, která absolvovala kurs první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost při škole v přírodě nebo zotavovací akci, a student lékařství po ukončení třetího ročníku.

Škola je povinna vybavit lékárníčku pro školu v přírodě a zajistit praktického lékaře dostupného z místa konání. Pořádající osoba musí zajistit instruktáž všech fyzických osob, s výjimkou zdravotníka, o hygienických požadavcích. Zdravotník musí být v dosahu 24 hodin denně po dobu konání akce. Je povinen vést zdravotnický deník, seznam účastníků a potvrzení o zdravotní způsobilosti dětí a fyzických osob. Tyto dokumenty musí uchovat po dobu 6 měsíců od skončení školy v přírodě. Podle vyhlášky č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, je povinností zdravotníka informovat zákonného zástupce dítěte o zdravotních potížích, které dítě v průběhu školy v přírodě prodělalo, a o případném kontaktu s infekcí.

Pořádající škola je povinna nahlásit jeden měsíc před začátkem školy v přírodě na příslušný orgán ochrany veřejného zdraví údaje o termínu a místě konání, počtu zúčastněných dětí, způsobu zabezpečení pitnou vodou a zajištění stravování účastníků.

Podle vyhlášky č. 106/2001 Sb. musí být denně pro děti na zotavovací akci zajištěna snídaně, přesnídávka, oběd, svačina a večeře. Pokud probíhá činnost mimo prostor zotavovací akce, může se sloučit výdej snídaně s přesnídávkou a oběda se svačinou. Na sestavování jídelníčku se podílí zdravotník, složení stravy musí odpovídat věku dětí. Nápoje musí být k dispozici po celý den. V režimu dne musí být pevně stanovena doba pro spánek (min. 9 hod), stravování a osobní hygienu. Režim musí být uzpůsoben věku dětí. Nejpozději po 90 minutách zátěže musí následovat patnáctiminutová přestávka. Pokud během prvních dvou dnů probíhá soustavně fyzická zátěž, musí být třetí den odpočinkový (Rumlová, 2011).

5.2 Pobyty v přírodě

Pobyty v přírodě mohou mít různé názvy i podoby. Záleží na tom, proč jsou organizovány, za jakým účelem a co je jejich cílem. Jejich realizace záleží především na konkrétní škole, jejich podmínkách a zpracovaných ŠVP. Školy tak mohou na pobyty vyjíždět každoročně, pravidelně nebo jen v důležitých školních úsecích docházky:

- pobyty určené pro děti nastupující do 1. třídy
- při přechodu na 2. stupeň základního vzdělávání
- při nástupu žáků na střední školu
- při slučování tříd
- preventivně.

Jednotlivé pobyty rozlišujeme podle jejich cíle, charakteru a zaměření. Můžeme je však i různě kombinovat. Třídní kolektivy tak mohou společně vyjíždět do přírody pravidelně či operativně a propojovat tak seznamovací, adaptační či harmonizační cíl spolu s výukou:

Škola v přírodě - již podle názvu poznáme, že na pobytu v přírodě probíhá výuka žáků. Vznikají zde skvělé možnosti propojení s OSV, zážitkovou pedagogikou, dobrodružnou výchovou, stmelovacími či jinými cíli.

Seznamovací pobyt - napomáhá jedincům ve skupině k jejich seznámení. Využívají je nově vznikající kolektivy. Je to samovolná „stmelovací akce“ bez jakéhokoliv metodického formování ze strany pedagogického dozoru.

Harmonizační pobyt - napomáhá ke sladění či doladění skupiny a snaze vytvořit zdravý spolupracující a harmonický kolektiv třídy či jako jednu správnou partu. Můžeme ho též využít i při příchodu nových žáků do třídního kolektivu.

Stmelovací pobyt – se využívá při příchodu nových žáků do kolektivu třídy. Je to kombinace seznamovacího a harmonizačního pobytu.

Adaptační pobyt - napomáhá k vytvoření lepšího přehledu o vlastnostech jedinců ve skupině i o fungování skupiny jako celku přesně cílenými cvičeními, která bývají proložena jinými aktivitami. Má za úkol realizovat pozitivní změny na negativně vybočujících jedincích a pozitivně formovat skupinu jako celek, odstranit nežádoucí projevy celku apod. Formuje skupinu tak, že napomáhá odstraňovat její negativa, upravuje chyby celku a chyby v chování či jakékoliv nežádoucí projevy uvnitř skupiny, vše k dosažení lepších výsledků celku.

Měl by být vždy realizován mimo běžné prostředí a žáci by měli být vytrženi z běžných situací stereotypního chování, aby měli možnost projevit se i v detailech svého chování. Tyto detaily by pak měl podrobně sledovat právě jejich pedagogický doprovod. Realizace programu by měla probíhat za pomoci instruktorů, průběžně získané postřehy je nezbytné operativně a průběžně vyhodnocovat a podle nich aplikovat potřebné formy přesně cílených cvičení. Pedagogický doprovod (třídní učitel) tímto získá přehled o vnitřním fungování skupiny. V prostředí adaptačního kurzu by tedy neměl být aktivně zapojen do programové části, měl by být spíše aktivním pozorovatelem a následně provádět metodické konzultace s instruktory pro dosažení co nejlepší efektivity působení na skupinu či jednotlivce.

Pobyty jsou zaměřeny podle svého cíle. O všech ale můžeme říci, že jsou výbornou příležitostí, jak hravou a zábavnou formou stmelit nejen nový kolektiv, ale utužit a blíže poznat i kolektiv utvořený. Jejich programy slouží k tomu, aby se spolužáci vzájemně poznávali nejen mezi sebou, ale i se svými učiteli. Je totiž mnohem snadnější a příjemnější poznávat nové kamarády při hrách v přírodě nebo mimo školu, než se s nimi seznamovat v lavicích. Programy těchto pobytů využívají především metody osobnostně sociální výchovy a zážitkové pedagogiky a jejich součástí jsou hry v přírodě, psychosociální hry, sportování, turistika a mnoho dalších aktivit.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 HARMONIZAČNÍ POBYT ŽÁKŮ ZŠ KLÍČ

6.1 Charakteristika školy a třídy

Pro samotnou realizaci méj bakalářské práce byla velice důležitá znalost třídního kolektivu, se kterým budu navržený program pobytu realizovat.

Výběr školy a třídy byl pro mě jednoznačný. Již delší dobu totiž spolupracuji se Základní školou Klíč v České Lípě, která je malou školou rodinného typu, s malým počtem žáků ve třídách a která se zaměřuje na rozvoj osobnosti žáků. Učitelé zde podporují osobnostně sociální výchovu a třídy pravidelně vyjíždějí na školy v přírodě. Měla jsem zde tedy ideální podmínky pro uskutečnění svojí práce. K bližší spolupráci jsem oslovila třídní učitelku třetí třídy Mgr. Janu Kovářovou, která mi po vzájemné domluvě poskytla dostatečný prostor pro pozorování a seznamování s třídním kolektivem a následným týdenním pobytem v přírodě.

6.2 Třídní kolektiv a jeho potřeby

Do třetí třídy v září školního roku 2014/2015 nastoupilo celkem 14 žáků. Z toho bylo 5 chlapců a 9 dívek. Jedna dívka přestoupila z jiné školy. Ve třídě jsou tři žáci z cizojazyčného prostředí, tři individuálně integrovaní žáci s poruchou učení a chování a jedna žákyně s poruchou komunikačních schopností, která v hodinách pracuje s pedagogickou asistentkou.

Děti mají ve třídě třídní pravidla, která se snaží dodržovat, mají třídní služby a všichni si vedou osobní portfolia, do kterých si zakládají důležité informace o svojí osobě, třídě i kamarádech. Pravidelně se každé pondělí společně vítají v ranním kolečku, vyprávějí si zážitky a dojmy z víkendu a seznamují se s týdenním plánem. Každý pátek se v tomto plánu sebehodnotí a společně se loučí v hodnotícím kolečku, kde si vzájemně předávají ocenění a předávají pocity z prožitého týdne.

Tab. 1: Seznam žáků³

Jméno žáka	Věk	Děti se oslovují
Samuelle	8	Samík
Dominik	8	Domča
Martin	9	Mart'as
Jakub	8	Kuba
Adam	8	Adam
Zuzana	8	Zuzka
Eliška	8	Elinka, Eli
Alina	8	Ali
Felicitas Mária	9	Beru, Bára
Jasmína	8	Jasma
Magdaléna	9	Majda
Karolína	8	Kája
Viktorie	8	Viky
Dorothea	8	Dory

6.3 Přípravné lekce před harmonizačním pobytem

Připravit program na pobyt „šitý na míru“ konkrétní třídě vyžaduje bližší poznání všech žáků třídy. Pro zjišťování a pozorování jsem nejvíce využila hry a činnosti z osobnostní a sociální výchovy.

Potřebovala jsem zjistit, jaké mají žáci ve třídě vzájemné vztahy, kdo je ve třídě mezi dětmi nejoblíbenější, jestli je někdo z kolektivu vyloučený a jaké mají jednotlivci jako osobnosti vlastnosti, zájmy a dovednosti.

---

³ Jména žáků uvádím se souhlasem rodičů. Souhlas je přiložen v příloze bakalářské práce.

Aktivita č. 1

Medvídek

Cíl: poznávat a uvědomovat si pocity

Pomůcky: obrázkové karty kreslených medvídků znázorňující emoce

Popis:

Já: „Přinesla jsem vám do třídy kamarády medvídky. Každému rozdám dvě kartičky, na kterých máte nakresleného medvídka. Dobře si je prohlédněte a popřemýšlejte, co byste o každém medvídkovi mohli říct, jak se ten medvídek cítí, co prožívá, jak mu je“.

Děti sedí na koberci v kolečku, postupně pokládají do kruhu svoje kartičky a popisují, co jejich medvídek dělá a co asi cítí - je veselý, srandovní, pohodový, našťvaný, mrzutý, vzteklý, protivný, milý, smutný, ustrašený, šťastný, kamarádský ...

Na koberci jsou nyní rozloženy všechny karty medvídků s emocemi. Každý žák si vybere jednoho medvídka podle toho, jak se právě teď cítí a poví nám, jak se cítí jeho medvídek.

Obr. 1: Poznáváme emoce - karty medvídků, ZŠ Klíč Česká Lípa, 8. 9. 2014

Tab. 2: Jak se cítí můj medvídek – odpovědi žáků

Jak se cítí můj medvídek	
Dory	„Můj medvídek je veselý, protože se cítí dobře.“
Kája	„Můj medvídek dělá „blbinky“, protože je veselý.“
Zuzka	„Můj je taky veselý.“
Majda	„Můj je veselý.“
Ali	„Můj medvídek je šťastný, líbí se mu tady, má hodně kamarádů, hodnou paní učitelku a hezky se mu tady učí.“
Martin	„Můj je pohodář.“
Eliška	„Můj vítá děti a paní učitelku, má hodně kamarádů a je šťastný.“
Viky	„Můj medvídek je srandovní, rozveselí mě a vítá všechny kamarády.“
Adam	„Můj je v pohodě, je mu všechno jedno.“
Samík	<p>„Můj medvídek se necítí dobře, protože ho štví Adam.“</p> <p>Já: „A proč ho štví Adam?“</p> <p>Sam: „Nadává nám, ruší nás ve hře a skáče nám do řeči. Je hlučný, křičí a říká nám, že naše hry jsou trapný. A někdy ho štvou i holky, protože klukům říkají, že jsou lepší, povyšují se na nás.“</p> <p>Já: „Děti, jak pomůžeme Samíkovi a jeho medvídkovi, aby se tady cítil lépe? Co pro to uděláme?“</p> <p>Eliška: „Nebudeme mu to už říkat!“</p> <p>Já: „Samíku, bude se už tvůj medvídek cítit lépe?“</p> <p>Sam: „Bude. A já bych chtěl říct Adamovi, aby na nás nekřičel, mluvil klidně a aby si to říkal jenom v hlavě, ať si to říká jen sám pro sebe, protože klukům se naše hry líbí.“</p> <p>Viky: „Tak mu řekni, že ti to vadí, a ať ti to neříká.“</p> <p>Já: „Co si o tom děti myslíte? Je to dobrý nápad?“</p> <p>Sam: „Ale já mu to říkám pořád a on nepřestává.“</p> <p>Já: „Co s tím tedy děti uděláme? Co pro to Adámku uděláš ty?“</p> <p>Adam: „Nebudu teda křičet a budu se snažit mluvit potichu.“</p> <p>Já: „Co myslíš, Samíku, bude už medvídkovi lépe?“</p> <p>Sam: „Určitě se mu už uleví.“</p>

	<i>Já: „Jsem ráda Samíku, že to tvůj medvídek řekl, určitě se už mu uleví! Kdyby ho zase něco trápilo, tak mi to přijď říct. Jsem tu pro tebe i pro všechny ostatní.“</i>
Domča	<i>„Můj medvídek je šťastný, cítí se tady dobře.“</i>
Beruška	<i>„Můj se tady cítí dobře a všem dětem pomáhá.“</i>
Ondra	<i>„Mému medvídkovi je tady dobře, má tady hodně kamarádů.“</i>
Já	<i>„Děti, co uděláme proto, aby tady bylo všem medvídkům i vám dobře?“</i> <i>Majda: „Budeme kamarádi, nebudeme se nikomu posmívat, povyšovat se nad někým a neponižovat se před nikým.“</i> <i>Alina: „Nebudeme nadávat druhým, neposmívat se. Budeme kamarádi, jako velká parta, aby už byli jenom veselí medvídci!“</i> <i>Já: „Hezky jste to řekli. Vezměte si svého medvídka a přineste ho zpátky na koberec mezi ostatní medvídky.“</i>

Já: „Dobře se na ty medvídky děti podívejte. Prohlédněte si ty veselé, příjemné i ty smutné a utrápené.“ Viky: „Já už to uvidím, každý má jinou barvu pozadí!“ Já: „Správně. Seřadte je tedy podle pocitů a měla by vám vzniknout barevná pocitová škála“. Děti si rozebírají medvídky a seskupují je podle barev. Společně pak sestavují stupnici pocitů podle barev a pocitů. Na závěr si každý stoupne za stupnici pocitů podle toho, co cítí (šťastný, veselý, pohodový, milý, mrzutý, utrápený, ustrašený, bojácný).

Obr. 2: Stupnice pocitů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 8. 9. 2014

Zjištění:

Z odpovědí jsem zjistila, že v kolektivu třídy se ukázaly dva problémy. První spočívá v celkovém projevu chlapce Adama, který svým chováním narušuje hry a komunikaci mezi chlapci. Druhý problém vytváří některá děvčata, která se nad chlapci povyšují.

Aktivita č. 2

Prsty

Cíl: uvědomit si svoje silné a slabé stránky

Pomůcky: čtvrtky, tužky, nůžky, pastelky, fixy

Popis:

„Každý z nás máme nějaké svoje silné a slabé stránky. Něco umíme, něco se nám dobře daří. Na druhou stranu nám zase něco nejde, něco se nám nedaří. Vaším úkolem bude obkreslit svoji ruku (prsty a dlaň) a pečlivě ji vystříhnout. Ruka má 5 prstů a dvě strany. Na jednu stranu napíšeme do každého prstu svoje silné stránky a na druhou stranu napíšeme svoje slabé stránky.“ Po dokončení se společně posadíme do kruhu na koberec a dám možnost seznámit ostatní děti s jeho rukou. „Je tady někdo, kdo by nám chtěl přečíst svoje silné stránky? Co nejlépe dokáže nebo co dobře umí? “ Chtěl by nám také někdo přečíst svoje slabé stránky? Co bych chtěl dokázat nebo umět?“

Na závěr si všichni položíme svoji ruku do společného kolečka. „Cítíte, jak jste každý z vás výjimečný? Každý z vás našel na sobě pět silných stránek. To je úžasné! Bylo by skvělé, kdyby se teď všechny naše ruce spojily a vzájemně si pomáhaly.“ Děti si ze svých papírových dlaní vytvoří společný kruh tak, aby se všechny vzájemně dotýkaly. „Cítíte, jak jste nyní společně silní? Společně toho hodně dokážete!“

Obr. 3: Prsty – moje silné a slabé stránky, ZŠ Klíč Česká Lípa, 9. 9. 2014

Zjištění:

Každý ze žáků napsal pět svých silných i slabých stránek. Děti však nepsaly pohotově, jak jsem očekávala. Někteří dlouze přemýšlely a nevěděly, co napsat. Ukázala jsem jim tedy svoji ruku a přečetla svoje silné a slabé stránky. Co dobře umím, ale i co mi nejde a co se chci ještě naučit. Situace se odlehčila a všichni jsme se i zasmáli. Všechny děti pak chtěly svoje silné stránky přečíst ostatním. Slabé stránky však přečetly pouze dvě dívky (Majda a Alina). Ocenila jsem je za to pochvalou.

Aktivita č. 3

Kartičky vlastností

Cíl: poznávání kladných a záporných vlastností

Pomůcky: kartičky s napsanými kladnými a zápornými vlastnostmi

Popis:

„Děti, posadíme se do kruhu na koberec. Čekají tam na vás kartičky, na kterých jsou napsané lidské vlastnosti. Každý z vás si vybere jednu kartičku, přečte ji a pokusí se nám napsanou vlastnost popsat nebo vysvětlit. Potom ji položíte zpátky tak, aby na ni každý dobře viděl. Začnu já a pokračovat bude ten, kdo sedí vedle mě na pravé straně. Hrajeme do té doby, než budou všechny kartičky s vlastnostmi otočené.“

V průběhu hry se mohou ostatní děti k popisu vlastnosti přidávat, doplňovat a vysvětlovat.

Reflexe po všech otočených kartičkách:

Jaká vlastnost se ti nejvíce líbí?

Proč se ti líbí?

Jaká vlastnost se ti nelíbí?

Proč se ti nelíbí?

Jakou vlastnost by si chtěl mít? Proč?

Jakou vlastnost by si nechtěl mít? Proč?

Které vlastnosti jsou dobré?

Jaké vlastnosti nejsou dobré?

Obr. 4: Kladné a záporné vlastnosti – kartičky, ZŠ Klíč Česká Lípa, 10. 9. 2014

Po reflexi si každý vzal z koberce jednu kartičku, přečetl vlastnost a podle toho, jestli byla kladná nebo záporná ji zařadil do správného sloupečku podle znaménka + a -.“

Po roztřídění následovala společná kontrola.

Zjištění:

Některé vlastnosti děti popsaly hned, některé jim ale dělaly potíže. Bylo vidět, že s vlastnostmi děti ještě moc nepracovaly. Pomáhalo jim, když se mohly vzájemně doplňovat, nebo k něčemu přirovnávat. Překvapilo mě, když k některým vlastnostem použily i přísloví. Nejvíce jich věděl Martin s Kubou. K vlastnosti „líný“ Martin doplnil: „Moje mamka mi říká, že bez práce nejsou koláče. A když si nesplním svoje povinnosti a když nevynesu koš, nemůžu jít na počítač.“ Kuba zase dobře doplnil vlastnost „pravdomluvný“ a řekl: „Je lepší je říkat pravdu, protože lež má krátké nohy a stejně to vlastně vždycky praskne!“

I při této aktivitě se však ukázal problém s Adamem, na kterého hned děti poukázaly při popisu vlastnosti „lhání“. Často si prý vymýšlí a někdy i zapírá. Adam se začal obhajovat a hlasitě křičel: „To není pravda!“ Jasmínka se však do něj pustila a řekla:

„Adame, nelži a přiznej to!“ Adam nakonec řekl: „No tak dobře, přiznávám, ale už lhát nebudu!“ Celou situaci jsem se snažila zklidnit a závěrem řekla, že každý z nás má nějakou špatnou vlastnost, na které musí pracovat, aby ji změnil. Adam tedy bude pracovat na tom, aby vždycky říkal pravdu.

Aktivita č. 4

Kytička vlastností – jaký jsem a jaký bych si přál být

Cíl: sebezpoznání a sebeuvědomění kladných a záporných vlastností

Pomůcky: papírové kytičky, pastelky, fixy

Popis:

„Včera jsme si na kartičkách vyprávěli o kladných i záporných vlastnostech. Dneska jsem vám přinesla papírové kytičky. Nejsou to však obyčejné kytičky. Z každé z nich se dneska stane „kytička vlastností“. Na jednu stranu kytičky napíšete do každého kvítku svoje vlastnosti podle toho, jaký teď každý z vás je (*jaký jsem*), na druhou stranu kytičky napíšete takové vlastnosti, jaké byste chtěly mít (*jaký bych si přál být*). Až to

budete mít napsané, vybarvíte si kytičku svojí oblíbenou barvou. Kdo bude mít kytičku dokončenou, posadí se na koberec.“

Já: „Děti, je tady někdo, kdo by nám chtěl přečíst svoje kladné vlastnosti?“ Později se zeptám i na záporné vlastnosti: „Chtěl by nám někdo přečíst svoje záporné vlastnosti?“

„Všechny kytičky si teď zasadíme do společné třídní zahrádky. Dobře se dívejte i na ostatní kytičky, jakou mají barvu a jak jsou všechny popsány. Znamená to, že každý z nás má dobré i špatné vlastnosti, které však může napravit nebo změnit. Záleží na každém z vás!“

Děti si zasadily svoji kytičku do zahrádky a následovala společná reflexe.

Reflexe:

Jak se vám líbily kytičky vlastností?

Komu se psalo rychle?

Kdo musel o sobě dlouho přemýšlet?

Co bylo jednodušší psát?

Co bylo těžší psát?

Uvědomil si někdo o sobě něco nového?

Existuje někdo, kdo má jen kladné vlastnosti?

Chtěl by někdo změnit svoje vlastnosti?

Obr. 5: Kytička vlastností, ZŠ Klíč Č.Lípa, 11. 9. 2014

Zjištění:

Po včerejší aktivitě, kdy jsme si povídali o kladných a záporných vlastnostech, byla již tato činnost pro děti mnohem dětem snazší. Přesně již věděly, jak svojí vlastnost mohou pojmenovat. Děti také zaujala volba papírové kytičky, do které je zapisovaly. Na přečtení svých vlastností ze strany „jaký/á jsem“ se postupně přihlásily všechny děti. Na přečtení strany „jaký/á bych si přál/a být se přihlásila jen tři děvčata (Majda, Viky a Alča). Tato druhá strana mi o dětech hodně napověděla. Většina dětí se o svých nedostatcích či problémech bojí či stydí mluvit.

Aktivita č. 5

Místo po pravici⁴

Cíl: sdělování sympatií, vzájemná podpora, soudržnost skupiny

Pomůcky: židle

Popis:

„Dneska jsem si pro vás připravila hru, ke které budeme potřebovat svoji židli. Každý si zvedněte svoji židli a přineste ji ke mně na koberec. Postavíme je do kruhu a každý se na tu svoji židli posadí.“ Do kruhu jsem přidala ještě jednu židli. Teď sedí všechny děti v kruhu na židli a jedna židle je volná.

Hru začínám hrát já a povídám: „Místo po mé pravici je volné. Chci, aby si sem sedla Madlenka, protože byla odvážná a včera nám ukázala svoji kytičku vlastností.“ Madlenka byla mile překvapená, usmívala se a sedla si vedle mě na židli. „Teď se nám uvolnila nová židle a hráč nalevo od ní se ujímá slova! Zavolejte si k sobě někoho, koho byste rádi ocenili!“

Reflexe:

Jak se vám hra líbila?

Jak vám bylo na místě hráče, který vyvolával?

Jak ti bylo, když tě hráč vyvolal?

Co jsi cítil?

Jaké to je přijímat pochvalu?

Jak bylo hráči, který seděl na židli jako první?

Jak bylo hráči, který seděl na židli jako poslední?

Jak bylo ostatním, kteří čekali, kdo si půjde sednout na židli?

---

⁴ Šimanovský, Z. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. 2002, s. 98.

Obr. 6: Sdělování sympatií, ZŠ Klič Česká Lípa, 12. 9. 2014

Zjištění:

Hra se dětem moc líbila. Každý, kromě Adama, si přesedl alespoň dvakrát. Adama na volné místo nikdo nezavolal a bylo vidět, že je smutný a je mu to líto. Proto, když přišla řada na mě, jsem ho povolala já. Při této hře se znovu projevil problém, který se již ukázal v první aktivitě. Adam není ve třídě oblíbený a kolektiv ho vylučuje.

Aktivita č. 6

To jsem já⁵

Cíl: sebezpoznání, sebeuvědomění

Pomůcky: papírové postavičky, pastelky, fixy, lístečky

Popis:

„Dobře jsem si prohlížela vaši třídu. Je příjemná i hezky vyzdobená. Mně v ní ale přeci jenom něco chybí. Každý by měl vědět, kdo do třídy patří. Měli byste tady mít svoje plakátky, které se sami vyrobíte a sami se na nich představíte. Na plakátu bude váš obrázek a popis podle daných bodů (jméno, věk, barva vlasů, barva očí, zájmy a koníčky, oblíbené jídlo, oblíbená barva, oblíbené zvíře, svého kamaráda, svoji kladnou vlastnost a svoji dovednost). Každému jsem proto přinesla papírovou postavičku, z které vyrobí „sám sebe“. Můžete si ji vyzdobit a dokreslit. Přinesla jsem vám k tomu do

---

⁵ Portmannová, R. *Hry pro posílení psychické odolnosti*. 1999, s. 50.

třídy i zrcadlo, tak ho neváhejte využít! Až svoji postavičku dokončíte, nalepíte ji na velkou čtvrtku, která bude podkladem pro váš plakát. Potom si přijdete pro připravené lístečky, na které si doplníte a dopíšete svůj popis podle všech bodů. Ty potom nalepíte na plakát. Dokončený plakát si připevníte na naši výstavku, která bude na tabuli. Můžete si tak postupně prohlížet všechny vytvořené plakáty a zjišťovat, srovnávat nebo vyhledávat, se kterým spolužákem máte něco stejného, společného nebo podobného.“

Obr. 7: To jsem já, ZŠ Klíč Česká Lípa, 15. 9. 2014

Po prohlídce všech plakátů děti začaly jednotlivě svoje plakáty představovat a prezentovat. V jejich prezentaci ale nesměl chybět poznatek, který zjistily na výstavě. Každý nám řekl, jestli u svých spolužáků našel něco společného nebo podobného. Po prezentaci všech dětí jsme začali společně diskutovat a reflektovat dnešní zcela samostatnou práci.

Reflexe:

Prohlédli jste si dobře všechny plakáty na naší výstavě?

Jak se vám vaše plakáty líbí?

Zaujal vás některý plakát?

Který plakát se ti líbí nejvíc a proč?

Zjistil někdo něco nového o svém spolužákovi?

Zjistil někdo něco stejného se svým spolužákem?

Má někdo něco stejné?

Má někdo něco společného?

Co máte společného?

Je tady někdo, kdo nenašel nestejného nebo podobného?

Zjištění:

V této činnosti jsem dětem na plnění úkolu ponechala volnost. Získala jsem tak dostatek času na sledování a pozorování jednotlivých žáků při práci. Bylo zajímavé sledovat, jak se chodí dívat do zrcadla nebo jak si ujišťují svůj vzhled u kamarádů a spolužáků. Zuzka se přišla poradit i se mnou o tom, jakou barvu mají její vlasy. Mezi vznikajícím ztvárněním postav jsem mohla sledovat velké rozdíly. Někdo na své postavě do detailu všechno nakreslil a vybarvil, Viky si dokonce svoje vlasy dolepila z jiného papíru. Někdo svoji postavičku rychle odbyl.

Popis svojí osoby podle jednotlivých bodů nikomu nedělal problém. Určitě tomu pomohly připravené a nastříhané lístečky, které děti jen dopisovaly a lepily. Velice zajímavá byla i reflexe z výstavy plakátů. Každý našel alespoň jednu společnou věc. Děti tak podle počtu společných věcí mohly tvořit skupiny. Největší skupinka se utvořila z hnědé barvy očí a společného zájmu – hraní florbalu.

Tato činnost byla velice časově náročná. Třídní učitelka mi na tuto aktivitu uvolnila dvě hodiny výtvarné výchovy, ty nám však nestačily. Požádala jsem ji proto o prodloužení ještě o jednu vyučovací hodinu pro následnou diskusi a reflexi celé dnešní aktivity.

Aktivita č. 7

Vzkazy kamarádům

Cíl: dokázat ocenit druhé, najít jeho kladné vlastnosti

Pomůcky: vytvořené plakáty, lepící lístečky, psací potřeby

Popis:

„Včera jsme si vytvořili svoje osobní plakáty. Dneska s nimi budeme ještě společně pracovat. Vaším úkolem bude zamyslet se nad každým spolužákem, ocenit jeho dobrou vlastnost nebo dovednost, napsat mu to na lepící lísteček a připevnit na jeho plakát. Na psaní vzkazů si dáme časový limit dvaceti minut. Potom si každý z vás odejde ke svému plakátu pročitat vzkazy od kamarádů. Kdo chce, může si svoje vzkazy odlepit, dát do

obálky a odnést si je domů. Plakáty vám zůstanou vystavené ve třídě.“ Po přečtení vzkazů jsme si sedli do kruhu na koberec a začali reflektovat dnešní aktivitu.

Reflexe:

Jak se vám četli vzkazy?

Jak se vám psali vzkazy?

Pro koho to bylo lehké? Proč?

Komu to dělalo potíž?

Bylo těžké napsat nějaký vzkaz?

Chce nám někdo přečíst svoje vzkazy?

Jaký vzkaz tě nejvíce potěšil?

Jaký vzkaz nejvíce oceňuješ?

Obr. 8: Lepení vzkazů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 16. 9. 2014

Obr. 9: Čtení vzkazů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 16. 9. 2014

Obr. 10: Čtení vzkazů, ZŠ Klíč Česká Lípa, 16. 9. 2014

Zjištění:

Tato aktivita děti velice bavila. Na všech plakátech byly přilepené vzkazy, lišil se však jejich počet. Podle počtu vzkazů jsem mohla blíže pozorovat nejoblíbenější i méně oblíbené žáky tohoto kolektivu. Nejvíce vzkazů měly dvě děti (Dorotka a Ondra), nejméně vzkazů měl Adam. Tato aktivita mi přehledně rozkryla oblíbenost a neoblíbenost mezi žáky.

Také jsem zjistila, že si děti vzkazů velice váží a že jim záleží na tom, co si o nich druzí myslí a „jak je berou“. Všechny děti si svoje vzkazy odlepily a nesly si je v obálce domů.

Aktivita č. 8

Silné puzzle⁶

Cíl: posilovat sebevědomí, síla skupiny

Pomůcky: velká čtverka, pastelky, fixy, nůžky, lepidlo

Popis:

„Dnes máme před sebou poslední společné setkání před naším pobytem. Dva týdny jsme se setkávali, poznávali a plnili úkoly. Ten dnešní bude poslední. Připravila jsem pro vás dílky puzzle. Každý z vás si vybere jeden dílek, na který napíše nebo nakreslí obrázek svojí silné vlastnosti. Kdo bude hotový, přijde ke mně a přinese svůj dílek z puzzle. Všechny dílky pak společně sestavíme a slepíme dohromady.“

„Nyní máme naše třídní puzzle slepené. Dobře si ho všichni prohlédněte a každý nám teď poví, jakou svojí silnou vlastností přispěl do společného puzzle.“ Nakonec se děti zeptám: „Cítíte, když jsme teď pohromadě, jak jsme jako třída silní?“

Reflexe:

Jak se vám to líbilo?

Jak se vám pracovalo?

Podle čeho sis vybíral dílek?

Jak na vás obraz působí?

Chce nám někdo říct, co napsal na svůj dílek?

Kam si obraz umístíte?

Obr. 11: Síla skupiny, ZŠ Klíč Česká Lípa, 17. 9. 2014

Zjištění:

Tato aktivita se dětem líbila. Každý si pečlivě vybíral svůj dílek puzzle, který vyplňoval. Problém se však ukázal při sestavování puzzle, když se dětem nedařily jednotlivé dílky sestavit v celek. Všechno chtěla dělat sama Viky a nechtěla k tomu nikoho pustit. Martin se proto urazil, sedl si dál od dětí a už dál nechtěl pomáhat ani radit. Nakonec se to dětem podařilo a celé puzzle postavily a společně slepily. Do lepení se přidal i Martin.

---

⁶ Portmannová, R. *Hry pro posílení psychické odolnosti*. 1999, s. 99.

6.4 Vyhodnocení pozorování třídního kolektivu

Během 14 dnů jsem měla možnost pozorovat žákovský kolektiv třetí třídy. Společně jsme prožili 8 aktivit z osobnostní a sociální výchovy, které jsem záměrně vybrala, připravila a zaměřila na vzájemné poznávání, mezilidské vztahy, spolupráci, komunikaci a sebepoznání, abych na základě zjištění z těchto přípravných aktivit, dokázala sestavit, naplánovat, zorganizovat a zrealizovat týdenní program celého harmonizačního pobytu.

Všechny děti ze třídy se mnou ochotně spolupracovaly. Ve třídě jsme si vytvořili příjemnou atmosféru a zažili i spoustu legrace. Přesto, se na základě jednotlivých aktivit projeví v tomto kolektivu problémy třídy:

- vylučování spolužáka z kolektivu
- povyšování děvčat nad chlapci
- protěžování některých jednotlivců při společné práci
- nízké sebevědomí některých žáků
- obava a stud mluvit o svých problémech.

Po rozkrytí problémů tohoto kolektivu, jsem si uvědomila, jak velice důležitá byla právě tato přípravná fáze. Teprve na jejím základě jsem mohla stanovit cíle pobytu a začít celé plánování programu pobytu pro tento kolektiv.

6.5 Příprava pobytu

Celý pobyt jsem promýšlela a plánovala tak, aby vyhovoval jak cílům pobytu, tak cílům RVP. Vytvořila jsem program s názvem „*Po stopách trosečníka*“, v kterém si děti zahrají na trosečníky, kteří ztroskotají na pustém ostrově a společně tam musí žít. K přežití tak budou muset využívat nejen již osvojené klíčové kompetence, ale získávat a posilovat i kompetence nové.

Do celého programu jsem zakomponovala hry, činnosti, aktivity a metody zážitkové pedagogiky, osobnostní a sociální výchovy, dramatické výchovy, pohybové hry v přírodě, týmové hry, hry na rozvoj důvěry, komunikační hry a cvičení, výtvarné tvořivé činnosti podporující fantazii a kreativitu a další.

Celý program jsem situovala do prostředí okolí Máchova jezera, které splňovalo ideální podmínky pro realizaci celého pobytu. Jezero jako moře, skály a les jako opuštěný ostrov.

6.5.1 Návrh a cíl programu

V návrhu programu též vycházím z poznatků vývojové psychologie mladšího školního věku. Zjištěné problémy kolektivu totiž plně souvisí s tímto věkovým obdobím a přímo dokládají vývojové zvláštnosti tohoto období: vznik hierarchizované struktury, v níž každý člen zaujímá určitou pozici a postavení ve třídě, potřeba stejnosti názorů, postojů, dovedností i chování, oblíbenost či neoblíbenost, obdiv, přehlížení či opovržení, efekt černé ovce, odvahy a sebedůvěry, loajalita a konformita.

Všechny uvedené vrstevnické vztahy tohoto věkového období mi přímo ukázkově zapadají do problémů třídního kolektivu, na jejichž základě jsem mohla stanovit jednotlivé cíle programu plánovaného pobytu, které se prolínají s cíli RVP:

- posilovat vědomí a sílu kolektivu
- posilovat soudržnost kolektivu
- posilovat vzájemnou spolupráci
- posilovat vzájemnou komunikaci
- posilovat sebevědomí a důležitost každého žáka.

S takto stanovenými cíli jsem mohla začít plánovat celý program pobytu.

6.5.2 Harmonogram pobytu

Týdenní harmonizační pobyt jsem naplánovala na září školního roku 2014/2015. Byl zahájen v neděli 21. září a ukončen v pátek 26. září. Celkem trval šest dnů. Účastnilo se ho 14 žáků a 3 pedagogičtí pracovníci (já, třídní učitelka a zdravotník). Před odjezdem jsme se společně dvakrát setkali, abych jim celý program pobytu mohla představit a seznámit je s jeho obsahem a cíli. Také jsme si společně rozdělili role a povinnosti a zadali si jednotlivé úkoly potřebné pro realizaci pobytu.

Celý pobyt byl realizován v časově pravidelných čtyřech blocích (ranní, dopolední, odpolední a večerní), včetně dopolední výuky a pravidelných rituálů v dopoledním a večerním bloku. Organizačně se lišil pouze první a poslední den (příjezd, odjezd).

Tab. 3: Organizační harmonogram pobytu

Organizační harmonogram pobytu	
Ranní blok 7.30 – 9.00	Budíček Ranní hygiena Snídaně Úklid pokojů, hodnocení úklidu, příprava na dopolední blok
Dopolední blok 9.00 – 12.00	Psaní deníčků – reflexe předchozího dne Svačina Výuka
Oběd, polední klid 12.00 – 14.00	
Odpolední blok 14.00 - 18.00	Svačina Hry, činnosti, hry v přírodě
Večeře 18.00 – 18.30	
Večerní blok 18.30 – 20.00	Rituál – nejsilnější zážitek Hry a činnosti
Hygiena Čtení na dobrou noc Večerka 20.0 – 21.00	

6.6 Program harmonizačního pobytu

„PO STOPÁCH TROSEČNÍKA“

PRVNÍ DEN

Příjezd na místo

Ubytování

Odpolední blok

Svačina

Otvírák

Po ubytování jsme se sešli v klubovně, kde jsem dětem pustila ukázkou z filmu „Robinson Crusoe“ (pasáž, v které rozbouřené moře vyvrhlo Robinsona na ostrově a on zjišťuje, že je tam sám). Po promítnutí přišel mezi nás sám Robinson (převlečený kolega) a vítal děti na „pustém ostrově“. Pozval je na společně prožitý týden s názvem „Po stopách trosečníka“, v kterém budou plnit plno úkolů a her a zažijí i zajímavá dobrodružství. Zároveň je pozval k prvnímu průzkumu ostrova. Společně se odešli podívat na místo ztroskotání loď.

U břehu jezera stál ponton, který představoval Robinsonovu loď. Děti nastoupily na „koráb“ a užívaly si plavbu po moři. „To je úžasný výhled na vlny,“ volal Robinson a rozhlížel se široko daleko. „Také vidíte ty delfíny? A támhle je velké hejno ryb! Viděli jste ho?“ Ukazuje a dramaticky vyvolává Robinson. Děti se k němu přidávaly a užívaly si společnou plavbu. Najednou Robinson vykřikl: „To snad není možné, podívejte se na ty obrovské vlny a stále se zvětšují. Naše loď se začíná kymáčet. Všichni se pevně držte, začíná mořská bouře! Náš koráb se zmítá v obřích vlnách, praská mu stěžeň a pozor, začíná se potápět! Všichni se musíme zachránit a dostat se na břeh ostrova! Pojdte za mnou, držte se při sobě, ať se nikdo neutopí!“ Robinson odvedl děti na břeh, kde společně po velké bouři odpočívají a radují se ze záchrany.

Reflexe:

Co jste prožívali na rozbouřeném moři? Jaké jste měli pocity? Jak vám bylo, když jste se zachránili? Na co jste mysleli? Robinson byl sám, jak se asi cítil? Vy jste celá parta,

vidíte výhody? Čím můžete být užiteční nebo prospěšní? Blíží se večer, co musíte udělat?

Obr.12: Bouře na lodi, S.Splavy, 21. 9.2014 Obr.13: Trosečníci na ostrově, S.Splavy,21.9.2014

Výroba přístřešku

„Trosečníci, čeká na vás první úkol. Musíte si postavit přístřešek na přespaní a na ochranu před nepohodou nebo divokou zvěří, která na ostrově žije. Každý si u mě vybere ze sáčku jeden předmět. Podle toho, z jakého je materiálu, se pak zařadí do skupiny!“ Děti se rozdělily do skupin podle druhu materiálu (kámen, dřevo, šiška).

„Pro stavbu domečku platí pravidlo, že nikdo nebude ničit stromy ani keře a budete využívat materiál, který najdete na zemi - klacky, větve a jiné přírodní materiály.“ Jednotlivé skupiny se začaly domlouvat na společné stavbě, výběru materiálu a místu stavby a odcházely realizovat svoje přírodní domečky. Po dokončení pak svoje přístřešky představovaly ostatním.

Reflexe:

Jak se vám pracovalo ve skupině?

Jaký materiál jste použili?

Podle čeho jste vybírali místo stavby?

Jak jste stavbu řešili?

Jak jste postupovali?

Jak jste se domlouvali?

Pomáhali všichni při stavbě?

Jak jste si rozdělili úkoly?

Obr. 14: Stavba domečků, Staré Splavy, 21. 9. 201

Výroba vlajky

Cestou zpátky do našeho areálu jsem dala dětem další úkol. „Každý si cestou najde nějakou věc, která mu je blízká, něco mu připomíná nebo se mu jen tak líbí. Svoji věc, pak použijete na výrobu společné vlajky, kterou budeme v klubovně vytvářet. Vlajka musí být osobitá, aby z ní hned každý poznal, kdo se na ostrově zachránil a kdo tady žije.“ Společně jsme se vrátili do klubovny a na připraveném archu papíru pro naši vlajku, si každý mohl vybrat místo pro nalepení svého předmětu. Kdo svůj předmět lepil, zároveň ostatním vyprávěl, proč si ho vybral a čím je pro něj charakteristický. Nakonec si k němu zapsal jméno, jakým by chtěl být na ostrově oslovován.

Tab. 4: Věc, která mi je blízká

Ondra	Borovicová šiška	„Je podobná prvnímu písmenku z mého jména. Připomíná mi Vánoce a ty mám moc rád.“
Zuzka	Zelený lísteček	„Líbí se mi zelená barva a tvar toho lístečku.“
Samík	Víčko z piva Kozel	„Kozla pije můj děda a mám ho moc rád.“
Jasmína	Kus dřeva	„Připomíná mi to kopyto od koně. Kůň je moje nejoblíbenější zvíře.“
Miša	Malá smrková šiška	„Je tvrdá, špičatá a jako kostnatá jako můj zadek. Když dědovi sedím na klíně, tak si vždycky stěžuje.“
Bára	Borovicová šiška	„Připomíná mi rozkvetlou květinu, která krásně voní, a já mám ráda vůni kytíček.“
Viky	Klacík se zapíchnutou šiškou	„Je to jako lampička u mojí kamarádky. Chtěla bych ji také mít.“
Adam	Šiška	„Vypadá jako vajíčko. U strejdy jsem vajíčka sbíral, jedno mi upadlo a rozbilo se.“
Kája	Šiška	„S babičkou sbíráme šišky do kamen.“
Martin	Kytička	„Připomíná mi naši kytíčkovou třídu.“
Majda	Větev z borovice	„Vypadá jako ptáčátka v hnízdečku.“
Eliška	Zahnutý klacík	„Je jako písmenko L. Jmenuje se tak taťka Luboš.“
Dory	Provázek	„Ohýbá se jako já. Já jsem také pořád v pohybu.“
Ali	Ptačí pírko	„Připomíná mi náš skautský oddíl Výrů.“

Obr.15: Věc, která mi je blízká, S.Splavy, 21.9.2014

Obr.16: Vlajka, S. Splavy, 21.9.2014

Večeře

Večerní blok

Tvorba pravidel

„Aby se trosečnickům na ostrově dobře žilo, musejí si vytvořit trosečnická pravidla. Vy pravidla dobře znáte, ve třídě je také používáte. Na pomoc si vezmete barevné lepící lístečky, na které budete pravidla zapisovat. Pak je přilepíte na připravený arch papíru.“
 Když děti dolepily svoje lístečky, začala jsem jednotlivá pravidla předčítat. Děti se k nim vyjadřovaly a zároveň je vysvětlovaly. Upravili jsme si je tak, aby s nimi všichni souhlasili. Na stvrzení souhlasu si každý ještě obkreslil svoji ruku, podepsal si ji a nalepil na arch s pravidly. Trosečnickova pravidla, spolu s originální vlajkou, jsme pověsili na dobře viditelné místo v naší klubovně, kde bude po celou dobu pobytu.

Obr.17: Tvorba pravidel, Staré Splavy, 21. 9.2014

Obr.18: Pravidla, Staré Splavy, 21. 9.2014

Večerní hry

Po vytvoření pravidel si děti podle svojí volby zahrály stolní tenis, fotbálek, chytání míčků do kornoutu, míčové hry.

Rituál – nejsilnější zážitek

„Na závěr každého dne jsem si pro vás připravila pravidelný rituál. Vezmete si papírové kartičky, na které nakreslíte nebo napíšete nejsilnější zážitek prožitého dne. Kdo bude mít hotovo, sedne si se svým obrázkem do kruhu. Uprostřed kruhu bude ležet papír nazvaný „Obraz tohoto dne“. Postupně na něj budete pokládat a lepit svoje kartičky a současně říkat, co a proč byl váš nejsilnější zážitek. Hotový „Obraz dne“ každý večer připevníme v klubovně vedle naší trosečnické vlajky a společných pravidel.“

Obr. 19: Můj zážitek, S. Splavy, 21. 9. 2014

Obr. 20: Obraz dne, Staré Splavy, 21. 9.2014

Hygiena

Čtení na dobrou noc

Každý večer jsme se sešli na jednom pokoji a předčítali si z knihy Robinson Crusoe.

Večerka+ krabičky

Na první večer jsem pro děti přichystala překvapení. „Děti, něco jsem vám s sebou přivezla. Mám pro vás malé překvapení!“ Otevřela jsem krabici, v které byly jejich papírové krabičky, které vyráběly ve škole. „Každý si vezme svoji krabičku a položí na parapet okna před svým pokojem. Pak už se jen může těšit na ráno, jestli v ní bude mít přichystané nějaké překvapení.“

Za zvuku pohádkové písničky „Z mechu a kapradí“ jsme si popřáli dobrou noc, rozešli a ulehli do postýlek ve svém pokoji.

Zhodnocení prvního dne

Celý tento den byl pro mě velice náročný a jsem moc ráda, že mi oba kolegové při všech činnostech hodně pomáhali. Poznala jsem, jak důležitá je dobrá příprava, pomoc a vzájemná komunikace všech pedagogů na dvou setkáních, které jsme společně uskutečnili ještě před samotným odjezdem. Mohu též ocenit rozdělení jednotlivých rolí a povinností, které jsme si na nich rozdali. Na vlastní kůži jsem poznala, jak je důležité pracovat jako tým.

První den je pro motivaci a nadchnutí dětí nejdůležitější. Připravila jsem dostatek činností, aby se program mohl dobře rozjet. Děti hned v počátku uchvátil převlečený kolega v roli samotného Robinsona. Každý se s ním chtěl přivítat a cestou k jezeru byl stále obklopen. Jeho herecké umění na vodním pontonu bylo skvělé. Děti přiměl k tomu, že se opravdu nakláněly a čelily velkým vlnám nebo hledaly skákající delfíny. Mohla jsem pozorovat, jak důležitá je osobní kreativita pedagoga spojená s trochou herectví. Mrzí mě jen, že jsem tuto scénu nenatočila na kameru, protože by nám mohla sloužit jako skvělý prostředek zážitkové pedagogiky.

Problémy dětského kolektivu se ukázaly hned při stavění domečků. Martin odmítl stavět s ostatními ve skupině a stavěl si domeček jen sám pro sebe. S Adamem zase nechtěly být děti ve skupině, protože jim prý nebude pomáhat. Adama jsem pomohla do skupiny zařadit tím, že se všichni dohodli na rozdělení práce a Adam šel hledat a nosit potřebný materiál na stavbu. Ostatním jsem připomněla, že jsou na pustém ostrově, kde budou potřebovat každou pomocnou ruku a všichni budou něčím prospěšní. Problém s Martinem jsme probrali v reflexi, kdy jsem se ptala, proč je lepší stavět ve skupině, obzvláště na pustém ostrově. Děti mu hned vyjmenovaly několik možných nebezpečí a výhod. Martin to uzavřel slovy: “No tak dobrá, příště budu radši stavět s vámi!”

Výrobu vlajky jsem zaměřila na posilování sebedůvěry a komunikace. Výroky dětí jsem si pečlivě zapisovala a všechny uvedla v tabulce č. 4. Byly opravdu zajímavé. Při tvorbě pravidel mě překvapila vzájemná komunikace a domluva mezi dětmi. Občas jsem jen musela připomenout, že mluví jen jeden. Při této činnosti jsem poznala, že děti takto pracují i ve škole.

Také jsem moc ráda za zavedení psaní a kreslení večerních pravidelných rituálů. Tuto aktivitu budu na příštích pobytech určitě využívat. Velice emotivní byla i samotná chvíle s krabičkami před večerkou. Dětem udělaly velkou radost.

DRUHÝ DEN

Ranní blok

Budíček

Na budíček jsem dětem pouštěla pohádkové písničky. Hned jak se všichni probudily, běžely se podívat do svých krabiček, jestli tam na ně čeká překvapení.

Obr.21: Krabička, Staré Splavy, 22.9.2014

Obr.22: Sladké překvapení, S.Splavy, 22. 9.2014

Ranní hygiena

Snídaně

Úklid pokojů, hodnocení úklidu, příprava na dopolední blok

Dopolední blok

Psaní deníčků – reflexe předchozího dne

„Každý den si budete vytvářet deníček „Po stopách trosečníka“. Můžete si do něj zapisovat a kreslit, co jste předchozí den prožili.“

Obr. 23: Deníček 1, Staré Splavy, 22. 9. 2014

Obr. 24: Deníček 2, Staré Splavy 22. 9. 2014

Svačina

Výuka

Po svačině si děti přebírala třídní učitelka a do oběda měly společnou výuku.

Oběd, polední klid

Odpolední blok

Průzkum ostrova

„Milí trosečníci, ztroskotali jsme na neznámém ostrově, který musíme důkladně prozkoumat. Při ranní obhlídce jsem narazila na plánek ostrova. Pomůže nám se tady zorientovat a možná nám ukáže i cestu na blízkou zříceninu hradu Jestřebí.“

Děti si prohlížely mapu a hledaly cestu na hrad. Objevily trasu značenou turistickými značkami, která vedla kolem obory Velký dub. Díky ní mohly pozorovat zdejší přírodu a zvěř. V oboře viděly laně a daňky, stoleté chráněné stromy. Cestou poznávaly kvetoucí rostliny a keře, viděly včelín i klasickou hájovnu. Prožily spoustu příležitostí, při kterých získaly plno nových praktických a životních dovedností, jako je používat dalekohled, tiše pozorovat, sledovat, dorozumívat se posunky, rozeznávat, určovat, zkoumat, tvořit z přírodních materiálů, vzájemně si pomáhat či poradit, důvěřovat, ukazovat, přijímat...

Obr. 25: Pozorování zvěře, S.Splavy 22.9.2014 Obr. 26: Plán ostrova, St. Splavy, 22. 9. 2014

Svačina a reflexe z cesty

Snažila jsem se co nejvíce využívat reflexi hned po skončení všech aktivit. Učí děti vidět jejich jednání a působení právě prostřednictvím nově získaných prožitků a

zkušeností. Vede je k tomu, aby se z nich co nejvíce naučily a mohly si vzájemně srovnávat svoje zkušenosti a prožitky s ostatními členy skupiny. Naše reflexe z cesty proběhla na turistické zastávce v obci Jestřebí:

Co všechno jsme během cesty viděli a zažili?

Co nového jsme poznali?

Co nebo kdo nám to umožnil?

Proč se nám cesta líbila?

Koho bychom mohli ocenit a proč?

Jakou dovednost jsi využil?

Jakou novou dovednost jsi získal?

Jak se ti to povedlo?

Přišel jsi na to sám?

Kdo ti k tomu pomohl?

Výstup na hrad a hra „Kouzelná krabička“

Snídaně

Všem dětem se podařilo vystoupit na zříceninu hradu, kde na ně čekala nová hra. „Všechny vás musím ocenit za výstup na vrchol zříceniny hradu Jestřebí. Právě jste zdolali obtížný a nejvyšší vrchol našeho strova. Za odměnu mám pro vás připravenou hru s názvem Kouzelná krabička.⁷ Než ji ale začneme hrát, zkuste si každý vybavit, jestli znáte někoho, koho máte hodně rádi. A teď ke hře. Mám pro vás přichystanou opravdovou kouzelnou krabičku. Každý, kdo ji najde, se do ní může podívat a vidět zvláštního a pro vás hodně důležitého člověka. Až se tam ale podíváte, nesmíte nikomu prozradit, koho jste tam viděli. Je to tajemství! Ještě musím dodat, že ta krabička je dřevěná a je schovaná v kamenné klenbě, kam každý musí dojít úplně sám. Ostatní vás mohou jen sledovat a pozorovat vaši cestu.“

---

⁷ Hermochová, S. *Hry pro život 1*. 1994, s. 119.

Sociálně psychologická hra, která je zaměřená na pozornost vlastní osobě, vlastním pocitům a uznání sebe samého.

Do klenby jsem uschovala dřevěnou krabičku, do které jsem vložila zrcátko. Každý, kdo krabičku otevře a podívá se do ní, uvidí sám sebe.

Reflexe:

Jak se vám hra líbila?

Kdo byl tím zvláštním člověkem?

Co mě dělá jedinečným?

Co tě teď spojuje ostatními?

A jak se teď cítíš?

Obr. 27: Hrad Jestřebí, Jestřebí, 22. 9. 2014

Hra během zpáteční cesty „Divoký vlk“

Na zpáteční cestu z hradu Jestřebí jsem připravila hru s názvem „Divoký vlk“. „Trošečníci, právě se vracíme z výpravy po ostrově a během cesty na nás mohou čekat různá nebezpečí. Jedno nebezpečí jsem před chvílí zahlédla! Byl to divoký vlk. Musíme si na něj dát pozor a domluvit se na něj! Jakmile vykřiknu slovo vlk, zastavím se, zavřu oči a začnu počítat do deseti. Vy se během počítání musíte schovat tak, že když dopočítám a otevřu oči, nikoho nevidím. Pokud někoho uvidím, zavolám jeho jméno a ten ke mně přijde. Pokud už nikoho nevidím, oznámím konec hry a ostatní vylezou ze svých úkrytů. Pak budeme pokračovat ve zpáteční cestě.“

Hru můžeme během cesty několikrát opakovat. Ty, které vlk odhalil v předchozím kole, už hrát nebudou a vlk bude vždy počítat o jedno číslo méně. Může se hrát do té doby, až zůstane jen několik hráčů jako vítězové aktivity – ti, co se umí rychle a dobře schovat.

Večeře

Večerní blok

Večerní hra „Lod' mezi útesy“⁸

„Dneska si zahrajeme na Robinsonovu loď, která těžce proplovává mezi útesy. Postavíme se do kruhu, chytíme se za ruce a utvoříme tak břeh. Uprostřed kruhu bude moře se skalnatými útesy. Ty postavíme ze židlí. Vybereme dvě děti. Jeden bude loď a druhý je její kapitán. Lodi zavážeme oči a kapitán začne svoji loď ovládat pouze slovy. Musí ji řídit tak, aby dorazila do přístavu k předem určenému dítěti a nenarazila na některý z útesů. Rozuměli jste pravidlům?“

Výměna hráčů lodí – z místa, kde dítě stojí, se stává přístav, z kterého pak loď znovu vyplouvá. Loď se ale nejdříve zeptá kteréhokoli jiného dítěte, jestli chce být jeho kapitán, který ho provede mezi útesy.

Reflexe:

Jak ses cítil, když jsi hrál loď?

Dával ti tvůj kapitán dostatek jistoty?

Co by mohl udělat příště jinak?

Jak ses cítil, když jsi byl kapitán?

Co bylo pro tebe jako kapitána těžké?

Jak často najela tvoje loď na útesy?

Obr. 28: Rituál, Staré Splavy, 22. 9. 2014

Rituál – nejsilnější zážitek dnešního dne

Stejný jako v předešlém dni.

Hygiena

Čtení na dobrou noc

Každý večer jsme se sešli na jednom pokoji a předčítali si z knihy Robinson Crusoe.

⁸ Vopel, K.W. *Skupinové hry pro život 2*. 2008, s. 93.

Hra je zaměřena na komunikaci dětí, vzájemnou důvěru a jistotu.

Večerka

Zhodnocení druhého dne

Druhý den byl již celkově klidnější a probíhal podle naplánovaných činností.

Ráno ale začalo rušněji. Dorotka vstala ještě před budíčkem, začala běhat po chodbě a volala na ostatní, co mají v krabici za dobrotu. Vyběhla jsem za ní a vysvětlila jí, že ostatní ještě spí. Vlezla si tedy ještě do postele a začala si číst. Před odchodem na snídani jsem ještě připomněla pravidla o toleranci a ohleduplnosti vůči ostatním. Dorotku to mrzelo a slíbila, že před budíčkem už nebude křičet ani lítat po chodbě. Bude si v pokoji číst a čekat na budíček.

Cesta na hrad Jestřebí byla příjemná. Přálo nám počasí a děti za pomoci všech pedagogů i ostatních dětí získaly plno praktických dovedností. Děti se ale učily i navzájem. Líbilo se mi, jak dívky komunikovaly s chlapci. Ukazovaly jim rostlinky a určovaly jejich druhy. Kluci jim zase ukázali, jak funguje dalekohled a jak se vyrábí kohoutek a slepička z obyčejné trávy. Vše jsme probrali a reflektovali u svačiny na zastávce v Jestřebí.

Hru Kouzelnou krabičku některé děti nepochopily. Vracely se od ní a viděla jsem, jak nevědí, co mají dělat a jsou nejistí. Vše pak pochopily až v reflexi. Hru příště zařadím až pro starší děti.

Hra „Na divokého vlka“ sklidila úspěch a cestou jsme ji hráli ještě pětkrát.

Hru „Lod' mezi útesy“ nikdo neznal a každý si ji chtěl zkusit jako první. V této hře hodně uspěl Adam, který dobře navigoval loď Jasmínku. Byla jsem ráda, protože u dětí stoupl v ceně. Navigace nešla Káje. Je spíše tichá a stydlivá a před ostatními nechce mluvit. Spolu s učitelkou jsme se domluvily, že hru bude zařazovat i ve škole při tělocviku. Děti si tak budou cvičit komunikaci, ale i důvěru.

TŘETÍ DEN

Ranní a dopolední blok - stejně jako druhý den.

Oběd, polední klid

Odpolední blok

Můj přítel Pátek

„Milí trosečníci, víte, že Robinson zůstal na ostrově úplně sám a zcela opuštěný. Musí zvládat obtížné situace a byl by rád, kdyby měl nějakého kamaráda. Jednoho dne se mu před lidožrouty podařilo zachránit domorodce Pátka. Ten se stal jeho věrným přítelem a kamarádem. My si teď takového „Pátka“ zkusíme vyrobit. Máme k tomu papírové sáčky, provázky a zbytky fáčoviny. Dobře mě sledujte a společně začneme s výrobou našeho Pátka.“ Děti pracovaly a postupovaly podle mých pokynů. Každý si tak vyrobil papírového kamaráda Pátka.

Reflexe:

Jak se vám pracovalo?

Co bylo při výrobě nejtěžší?

Co se dařilo nejlépe?

Jaký máte pocit z nového kamaráda?

Jak se teď s kamarádem cítíte?

Je lepší být sám nebo s kamarádem?

Proč je důležité mít kamaráda?

Jaký by ten kamarád měl být?

Jak se jmenuje tvůj kamarád?

Obr. 29: Přítel Pátek, Staré Splavy, 23. 9. 2014

Svačina

Hra na lovce – lovíme zvěř

„Na naší úterní výpravě jsme viděli, že na ostrově žije spousta zvěře. Ta nám, jako trosečníkům, zajistí dostatek potravy. Zvířata však musíme ulovit. Jak to ale uděláme? Nemáme žádné zbraně a lovit neumíme. Zeptám se Robinsona, jestli nám poradí.“
Odcházím z klubovny a volám na Robinsona. Chvilí se spolu domlouváme ...
„Robinson nám děti pomůže. Půjčí nám dřevěný prak a ukáže nám, jak se s ním střílí.“

Společně pak odcházíme k jezeru a do lesa cvičit střelení z praku do dálky a na cíl.

Reflexe:

Kdo by byl dobrým lovcem?

Kdo by zajistil nejvíce potravy?

Jak se ti s prakem střílelo?

Co jsi zjistil nového?

Co bylo nejtěžší?

Čím tě to obohatilo?

Obr. 30: Hra na lovce, Staré Splavy, 23. 9. 2014

Večere

Večerní blok

Zpívání s kytarou

Zpíváme s kytarou a seznamuji děti s novou písničkou „Deset malých černoušků“.

Rituál – nejsilnější zážitek dnešního dne - stejně jako první den.

Slavnost trosečníků

„Dneska jste, moji trosečníci, zažili hodně tvořivý den. Vyrobili jste si svého nového kamaráda „Pátka“ a podařilo se vám i střílet prakem. Zasloužíte si proto dnešní den pořádně oslavit! Připravila jsem malou diskotéku s tancem a soutěžemi!“

Obr. 31: Slavnost - soutěž, S.Splavy, 23.9.2014

Obr. 32: Slavnost - tanec, S.Splavy., 23.9. 2014

Hygiena

Čtení na dobrou noc - četba na pokračování z knihy Robinson Crusoe.

Večerka - stejně jako první den.

Zhodnocení třetího dne

Dnešní ráno už bylo klidné. Děti se poučily ze včerejšího dne a také už byly přeci jen unavenější, než když přijely z domova. Raději jsem ale byla připravená a čekala jsem na chodbě. Mohla jsem tak sledovat, jak se po budičku běhají dívat, co mají ve svojí krabičce s překvapením. Krabičky jsem začala využívat i během dne. Když jsem chtěla někoho ocenit, třeba za pomoc nebo radu, vhodila jsem mu do jeho krabičky sladkou odměnu.

Papírový kamarád Pátek se dětem líbil. Kluci se nejdříve obávali, že ho nedokážou vyrobit. Pracovali jsme však společně podle instrukcí a s menší pomocí ho dokázali vyrobit všichni. Viky svému Pátkovi vyrobila dokonce oblečení i čepici. Inspirovala tak i ostatní děvčata ke tvoření a zdobení. Míšovi se to oblečení líbilo a požádal Viktorku, jestli mu s tím také pomůže. Adamovi jsem s Pátkem pomáhala sama, protože nedokázal pracovat s provázkem a neuměl uzle.

Motivace na lovení zvěře nadchla všechny kluky, přesně jak jsem předpokládala. Každý chtěl střílet jako první a vzájemně se začali dohadovat. Do hádky zasáhl náš zdravotník - Robinson. Vyřešil to tak, že jako první střílela děvčata. Ta si v klidu nechala vysvětlit všechno od Robinsona a ještě každá dávala přednost té druhé. Nakonec je to chytilo tak, že Zuzka a Jasmínka střílely dál, než chlapci. Kluci se mezi sebou stále dohadovali. Poradila jsem jim, ať si zahrají „kámen, nůžky, papír. Vítězové si dají rozstřel a mají pořadí střelců. Střílení prakem děti moc bavilo. Málokdo má totiž doma prak. Tuto aktivitu budu využívat i při dalších akcích či pobytech. Musím si však zajistit větší množství praků.

Zpívání s kytarou získalo u dětí velkou oblibu. Ze školy znají pouze klavír či varhany. Zpívali opravdu všichni. Velice účinné bylo přidání pohybového ztvárnění písničky, takže „odrhovačka“ s názvem Deset malých černoušků se pak se zájmem zpívala až do konce pobytu.

Večerní diskotéka měla velký úspěch. Zařadila jsem do ní soutěže ve dvojicích, v kterých museli hodně spolupracovat. Dvojice si děti tentokrát losovaly, abych zabránila tomu,

že si Adama nikdo do dvojice nebude chtít vzít. Na tancování jsem si připravila písničky podle mojí úvahy. Příště si však musím lépe zjistit, jakou hudbu děti poslouchají a mít v záloze více dětských hitů.

ČTVRTÝ DEN

Ráno a dopolední blok - stejně jako druhý den.

Oběd, polední klid

Odpolední blok

Kamarád – aktivita v klubovně

„Robinson byl na ostrově sám. Vy jste se však zachránili se i se svými kamarády. Je to výhoda? Nebo to není výhoda? Jak by měl vypadat správný kamarád a jaké by měl mít vlastnosti? „Rozdám vám teď připravené lístečky, na které budete zapisovat vlastnosti, které by měl mít správný kamarád. Budete mít na to deset minut. Potom svoje zapsané vlastnosti přečtete ostatním a přilepíte je na naši improvizovanou tabuli na dveře.“

Děti svůj lísteček nalepily na určené místo a já pro větší přehlednost jednotlivé vlastnosti zapisovala do sloupečku na zvláštní arch papíru.

Obr.33: Vlastnosti kamaráda, S. Splavy, 24.9.2014 Obr.34: Vlastnosti, S. Splavy 24.9.2014

Svačina

Hry v přírodě:

Ostrov⁹ - hra v přírodě

Vydali jsme se na společnou procházku po našem ostrově. Cestou se začnu ptát děti: „Trošečníci, neslyšíte náhodou ten zvláštní křik ptáků?“ Nechám děti chvíli poslouchat a zkoumat terén. „Trošečníci, pozor! Už to slyším dokonce i vidím! Krouží tady hejno dravých ptáků a začíná na nás dělat nálety! A pozor, už nás budou ohrožovat! Musíte se zachránit! Zachráníte se jen tak, pokud se schováte na malý stromový „ostrůvek“. Nikdo z vás se však nesmí dotýkat žádnou částí těla země. Když tak společně vydržíte alespoň 10 sekund, pomine ohrožení a budete zachráněni.“

Reflexe:

Jak se cítíte po záchraně?

Jak jste řešili stromový ostrůvek?

Museli jste si pomáhat?

Kdo vymyslel řešení?

Kdo byl organizátorem?

Jak jste plánovali spolupráci?

Jak se vám spolupracovalo?

Zachránili byste se bez spolupráce?

Kdo byl v úkrytu jako první? Jak ses cítil? Obr. 35:Hra „Ostrov“, S.Splavy, 24.9. 2014

Kdo se zachránil jako poslední? Jak ti bylo? Co jsi prožíval?

Upíři¹⁰ - hra v přírodě

„Dneska máme nebezpečný den. Nejdříve nás ohrožovali draví ptáci, teď jsme přišli do oblasti ostrova, kde žije zvláštní druh upírů. Ten ve tmě napadá lidská stvoření. Musíme se tady proto pohybovat velice obezřetně, aby se upír nikoho z nás nedotkl.“

Vyomezím dětem prostor pro hru a než si všechny děti si zavážou oči šátkem, vysvětlím pravidla: „ Dotykem vyberu jednoho z hráčů a ten bude představovat upíra. Upír nesmí

⁹ Neuman, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 2009, s. 170.

Hra je zaměřena na spolupráci, řešení problému a na tělesný kontakt.

¹⁰ Neuman, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 2009, s. 83.

Hra je zaměřena na tělesný kontakt, vzájemnou komunikaci, spolupráci.

vydávat žádné zvuky. Narazí-li do sebe dva hráči, kteří nejsou upíři, pak oba vykřiknou a dál se mohou volně pohybovat. Narazí-li však někdo na upíra, ozve se jenom jeho výkřik. Tak se pozná, že je nakažen „upírovinou“ a stává se také upírem. Upíři se pohybují velmi pomalu a ostatní se jim snaží vyhnout. Narazí-li na sebe dva upíři, neozve se ani jeden výkřik a oba se přemění opět na lidi.

Reflexe:

Jak se vám hra líbila?

Co se vám v ní líbilo?

Co se vám v ní nelíbilo?

Jak jste se cítili?

Byla vám příjemná? Proč?

Komu byla nepříjemná? Proč?

Kdo se musel přemáhat?

Obr. 36: Hra „Upíři“, Staré Splavy, 24. 9. 2014

Trosečníci, hejbejte se

„Vzpomínáte si, jak na ostrov, kde žil Robinson, připluli nebezpeční domorodci? My si o nich zahrajeme hru. Představte si, na náš ostrov také připluli nebezpeční domorodci. My jsme je však viděli a ukryli jsme se do svých skrýší. To budou stromy označené fáborky. Skrýše však nejsou pro všechny a jeden z nás zůstane v ohrožení. Ten bude ale chtít svoji skrýš také získat. Na jeho pokyn: „Trosečníci, hejbejte se z místa na místo!“ si všichni musí rychle vyměnit svoji skrýš za jinou. Trosečník, který vyvolával, se co nejrychleji přesune do skrýše, aby se zachránil. Na koho nezůstane skrýš, musí vyvolávat.“¹¹

Reflexe:

Jak se vám hra líbila?

Jaký pocit jste měli ve skrýši?

Jak vám bylo, když jste skrýš neměli?

Co vás mohlo ohrozit?

Jaké jste měli pocity, když jste přebíhali?

Obr. 37: Hra „Hejbejte se“, S. Splavy, 24. 9. 2014

¹¹ Hra je zaměřena na postřeh, pohotovost, ohleduplnost vůči spoluhráčům a orientaci v prostoru. Hra je obměnou známé hry „Škatulata, hejbejte se“.

Večeře

Večerní blok

Táborák

„Robinsoni, naučili jste se lovit zvěř a zajistili jste si tak potravu na přežití. Syrové maso vám však nechutná. Musíte si zajistit oheň. Není to ale jednoduché! Než si opečete vysněnou „pečínku“ musíte společně splnit několik úkolů!“

- Vybrat vhodné místo na ohniště
- Najít, nasbírat a nanosit dřevo
- Rozeznat suché a mokré dřevo
- Udržovat oheň
- Nařezat a opékat buřty

Obr. 38: Opékání buřtů, S. Splavy, 24. 9. 2014

„Vítám mezi námi samotného Robinsona! Přišel vám slavnostně zapálit oheň!“ Robinson se pečlivě po všech dětech rozhlíží a řekne: „Po celou dobu na ostrově vás pečlivě sleduji a musím vás moc pochválit! Dokázali jste už spoustu věcí! Proto jsem všem přinesl vlastnoručně vyrobené dřevěné louče, s kterými teď můžete složit Trosečnickův kamarádský slib!“

Obr.39: Dřevěné louče, S. Splavy, 24. 9. 2014 Obr. 40: Trosečnickův slib, S. Splavy, 24. 9. 2014

Hygiena

Večerka - stejné jako první den.

Zhodnocení čtvrtého dne

Dnešní ráno bylo tiché. Všechny děti tvrdě spaly až do mého příchodu na pokoje. Nevzbudila je ani budíčková písnička. Bylo to poprvé za náš pobyt. Jasmínka spala tak tvrdě, že jsem se až začala bát, jestli se jí něco nestalo. Běžela jsem s obavami za učitelkou. Ta mě uklidnila a řekla, že to tak Jasmínka má. Nakonec jsem s dětmi odešla na snídani a učitelka s Jasmou přišly později. Toto ráno pak ani nesnídala, jen seděla a dívala se. Bylo to zvláštní.

Vlastnosti dobrého kamaráda děti dokázaly napsat. Podobnou aktivitu jsme společně dělaly už ve škole, takže děti už jednotlivé vlastnosti znaly. Líbilo se mi, že všichni dokázali předstoupit před ostatní a svoje napsané vlastnosti přede všemi prezentovat. V tuto chvíli mi připadalo, že jsem někde na pobytu přímo s „výběrovou“ třídou. Krásně mluvili, nikdo se nestyděl a všichni naslouchali, co řeknou ostatní.

Ostrovní hra byla celkem náročná, i když děti se při ní hodně nasmály. Bylo velice těžké udržet všech 14 dětí na jednom místě na stromě. Vzájemně si musely hodně pomáhat, dokonce se i držely a podpíraly. V tuto chvíli byla celá třída jako skvělý tým a celek. Za to jsem je také ocenila pochvalou a pytlíčkem cukrovinek, které si hned rozebraly.

Upíří byla celkem těžká hra, která vyžadovala naprosté ticho, které se nám moc nedařilo udržet. Možná to bylo způsobené špatným výběrem terénu, protože děti řešily to, že šláply na klacek či kámen. Myslím si, že by se spíše líbila starším dětem. Příště už ji nezařadím s takto malými dětmi.

Zato hra „Trosečníci, hejbejte se“ sklidila velký úspěch. Hráli jsme ji několikrát a každý se vystřídal ve vyvolávání. Děti ji znají v podobě hry „Škatulata, batulata“.

Na táborák se už všichni těšili. Velice mě však překvapila lenost dětí. Jsou zvyklé, že mají doma všechno připravené a tady si musely všechno k táboráku připravit. Domča s Adamem si dokonce poprvé v životě opékali buřtíky úplně sami.

Některé děti také poprvé v životě viděly dřevěné louče, s kterými skládaly trosečnickův slib přímo s Robinsonem. Byl to skvělý nápad a musím se za něj pochválit. Děti takovýto slib skládaly poprvé. Vše ještě umocňoval oheň, tma a opravdové louče, které mi doma pomohl připravit můj dědeček. Robinson dětem přednesl slib o kamarádství, partě a pomoci. Všichni ho odříkali a slíbili si věrnost. Jsem zvědavá, jestli ho dokážou dodržet.

PÁTÝ DEN

Ranní a dopolední blok - stejně jako druhý den.

Oběd, polední klid

Odpolední blok

Dobrodružné cvičení v přírodě

„Včera jste u táboráku splnili trosečnický slib. Na důkaz statečnosti a odvahy pro vás dnes Robinson připravil zdolávání přírodních překážek. Je zvědavý, jestli je překonáte! Je to pro vás pro všechny velká výzva, při které musíte prokázat velkou odvahu a bojového ducha!“

- Houpání na laně
- Ručkování
- Přetahování
- Podbíhání točícího se lana
- Přeskakování točícího se lana
- Chůze po kládě

Obr. 41: Přetahování lanem, S. Splavy, 25. 9.2014

Reflexe:

Jak se vám dnešní dobrodružné cvičení líbilo?

Jaký máte pocit ze zdaných překážek?

Už jsi to někdy zažil? Kde?

Co bylo nejtěžší?

Co bylo nejlehčí?

Čeho ses nejvíce obával?

Jaké cvičení jsi vynechal?

Proč?

Obr. 42: Cvičení na kládách, S. Splavy, 25. 9.2014

Svačina

Stopovaná – hra v přírodě

„Dneska si zahrajeme na stopovanou. Pojd'te si ke mně vylosovat symbol pro vaši skupinu. Kdo si z látkového sáčku vytáhne šišku, bude patřit do skupiny Robinsonů. Kdo si vytáhne bukvice, patří do skupiny Pátků. Robinsoni budou vycházet na trasu jako první. Vybírají a značí cestu barevnými fáborky, po kterých je bude skupina Pátků hledat. Nebude to však jenom obyčejné hledání a stopování. Během cesty budete plnit úkoly, které vám během značení cesty připraví Robinsoni. V cíli se pak ukryjí a vy je budete hledat. Pak se skupiny vymění a hra pokračuje jinou trasou s jinými úkoly.“

Obr. 43: Stopovaná, S. Splavy, 25. 9. 2014

Obr. 44: Stopovaná- úkryt, S. Splavy, 25. 9. 2014

Večeře

Večerní blok

Zpívání s kytarou

Lampionky štěstí a přání

„Dnešní noc je poslední nocí na našem ostrově. Přineste si svoje papírové krabičky, do kterých jste dostávaly sladké odměny, a položte je na stůl, který je uprostřed klubovny.“ Děti si přinesly krabičky a očekávaly, co se bude dít.

„Připravila jsem pro vás papírky, na které budete psát vzkazy svým kamarádům. Oceňujte na nich, co během pobytu dokázaly, co se vám na nich líbilo nebo čím jsou výjimeční. Vzkazy pak zarolujte do ruličky a vložte do krabiček kamarádů. Po 20

minutách skončíme se psaním vzkazů. Každý si vezme svoji krabičku a přečte si, co mu kamarádi napsali.“

Všechny vzkazy si pak děti zarolovaly do ruličky, převázaly provázkem a odnesly do svých pokojů. Tam se oblékly a přišly si pro svoji krabičku do klubovny.

Reflexe:

Přečetli jste si všechny vzkazy?

Jaký z nich máte pocit?

Dozvěděl se někdo něco nového?

Je někdo překvapený?

Chtěl by nám někdo přečíst vzkaz, který dostal?

Chtěl by někdo někoho ocenit pře ostatními?

Obr. 45:Lampionek, S. Splavy, 25. 9.2014

„Vezměte si svoji krabičku a společně půjdeme k jezeru.“ Cestou byly děti zvědavé a pokoušely se odhadovat, co se bude dít. U jezera jsem každému do krabičky dala čajovou svíčku, kterou jim kolegové zapálili. „Z vaší krabičky se stává lampionek štěstí, který si každý položí na hladinu jezera a odešle i se svým přáním na cestu za splněním. Komu lampionek odpluje od břehu, splní se mu jeho přání.“

Cestou zpátky do našeho areálu už byla tma. Děti věděly, že je tuto noc čeká stezka odvahy. Začaly se vzájemně strašit a vyprávět si strašidelné příběhy.

Obr. 46:Vypouštění , S. Splavy,25.9.2014

Obr. 47:Tajné přání, S. Splavy, 25. 9.2014

Trosečnickova stezka odvahy

„Každý trosečník musí být velice odvážný a měl by dokázat překonávat i svůj strach. Na důkaz svojí odvahy by měl v noci projít po vyznačené cestě, kterou lemují jen světýlka ve skleněných lucerničkách. Trasu všichni dobře znáte, dokonce jsme si ji několikrát během pobytu ve dne prošli. Ti nejodvážnější mohou stezku projít sami, méně odvážní mohou jít ve dvojici nebo s baterkou. Na důkaz, že jste stezku prošli, se musíte na konci stezky podepsat na odvážnou listinu.“

Reflexe:

Jak se vám stezka líbila?

Jak se cítíte?

Co prožíváte?

Kdo se nebál?

Kdo se bál?

Čeho ses bál?

Co ti pomohlo strach překonat?

Jaký jste měli pocit na startu?

Jak vám bylo v cíli?

Obr. 48: Podpis odvahy, Staré Splavy, 25. 9.2014

Obr. 49: Stezka odvahy, Staré Splavy, 25. 9.2014

Zhodnocení pátého dne

Dnešní ráno bylo opravdu časné. Míša pro mě přiběhl na pokoj, že Martin na záchodě zvrací. Naštěstí se mu hned ulevilo. Pomohla jsem ho omýt, vykloktal si, vyčistil zuby a ještě si lehl. Pro jistotu jsem chvíli zůstala u kluků na pokoji. Oba pak ještě usnuli. Vše jsem ohlásila našemu zdravotníkovi a shodli jsme se, že Martinovi asi neseďl včerejší opečený buřt. Při budíčku pak Martin normálně vstal a byl v pořádku. Zdravotník mu však raději naordinoval pro dnešní den dietu.

K dobrodružnému cvičení v přírodě, na které nás pozval Robinson, jsem měla připravené jenom lana. Využila jsem však v lese pokácené stromy a cvičení jsme tak spolu s kolegy upravili do místních podmínek. Opět jsem zažila situaci, kdy děti vůbec neznají zdolávat přírodní překážky a dokonce se jich i bojí. Nakonec je ale většina dětí zdolala. Sehrála však v tom velkou roli i motivační scénka Robinsona, který nevěřil svým očím... Ručkovat po laně však dokázali jen 3 ze 14 dětí.

Stopovanou už děti znaly z předchozích škol v přírodě. Těšily se na ni a už během poledního klidu jsem slyšela, jak si připravovaly úkoly pro ostatní. Celá hra proběhla dobře a se spokojeností všech dětí.

Psaní vzkazů pro kamarády už se mnou děti společně zažily ve škole. Už to znaly a tak jim nedělalo nic problém. Velkou radost mi udělala Bára, která napsala dva vzkazy Adámkovi. Ocenila ho celkem dvakrát. Zato, že už tak nekřičí a hraje si s ostatními kluky a za úspěch v roli kapitána při navigaci lodě. Kuba zase ocenil Dorotku, že je hodně kamarádská a že by ji chtěl mít doma jako svoji sestru. Dorotka na to byla pyšná. Celou cestu k jezeru se děti snažily vyzvídat, proč s sebou neseme ty krabičky. Lampionky štěstí a přání pro ně bylo velkým překvapením. Madlenka říkala, že to viděla v jedné pohádce a že už ví, co si bude přát. Tato činnost byla pro děti velice emotivní. Všichni jsme si spustili na jezero svůj svítící lampionek s tajným přáním. Bylo to krásné! Musím se ale také přiznat, že týden před tím jsem přesně na tom místě zkoušela sama hořící lampionky pouštět na hladinu. Nevěřila jsem totiž, že budou plavat a bála se, že se potopí.

Cestou od jezera už vládlo napětí a obavy. Děti věděly, že je čeká stezka odvahy. Na osvětlení jsem připravila skleněné lahve se svíčkou a ještě svítící náramky. Děti dopředu znaly trasu, kudy půjdou. Šest odvážných dětí prošlo stezku samostatně, potom šly tři dvojice a dvě děti šly se mnou. Mezi nimi byl největší žák ze třídy Martin a Kája, která

je hodně citlivá a bojácná. Všechny děti se však dokázaly podepsat na odvážnou listinu a na důkaz toho, dostaly na ruku svítící neonový náramek, se kterým šly spát. S kolegy jsme se dohodli, že dnes raději půjdeme déle spát a budeme hlídat klid na pokojích, kdyby někoho z dětí noční stezka rozrušila. Po celou noc byl naštěstí klid.

ŠESTÝ DEN

Ranní blok - stejný jako druhý den

Dopolední blok

Rituál – nejsilnější zážitek předešlého dne

Psaní deníčků – reflexe předchozího dne

Svačina

Výroba lodičky – aktivita v přírodě

„Abychom se mohli vrátit domů z tohoto ostrova, musíme se pustit do výroby svého plavidla. Vyrobíte si svoji lodičku z kůry. Na pomoc budete mít kůru ze stromů, dřívka, papír a provázek. Lodičku budeme vyrábět přímo na břehu jezera.“

Pro inspiraci jsem dětem ukázala, jak vypadá moje loďka a zároveň jsem jim nabídla svoji radu a pomoc. „Než každý trosečník svoji loďku spustí na vodu, řekne ostatním, co nového se na ostrově naučil, co překonal a čeho si na sobě nejvíce váží. Svoji loďku pak vypustí na cestu z ostrova domů.“

Obr. 50: Loďka z kůry, S. Splavy, 26. 9.2014

Obr. 51: Vypouštění lodí, S. Splavy, 26. 9.2014

Oběd

Závěrečná reflexe celého pobytu

Závěrečná reflexe proběhla v klubovně, kde jsme měli rozvěšené všechny společné práce trosečníků. Pod ně jsem připravila tři symboly smajlíků - veselého, rozpačitého a smutného.

„Vyberte si jeden symbol, ke kterému napíšete svoje jméno podle toho, jak se vám na ostrově líbilo. Podepište se a řeknete, jak jste se tady cítili, co se vám líbilo, co nelíbilo, co nového jste získali nebo dokázali. Potom si přijdete ke mně pro svůj diplom a trosečnický amulet.“

Obr. 52: Zápisi smajlíků, S. Splavy, 26. 9.2014

Obr. 53: Rekapitulace, S. Splavy, 26. 9.2014

Obr. 54: Spokojenost Staré Splavy, 26. 9.2014

Obr. 55: Ocenění, Staré Splavy, 26. 9.2014

Balení věcí, závěrečný úklid Příjezd autobusu a odjezd

Zhodnocení šestého dne

Ráno bylo pro děti plné zážitků z noční stezky odvahy. Na pokojích si švitořily a sdělovaly si zážitky. A já jsem si myslela, že budou déle spát a nebudou chtít vstávat. Dnešní poslední den byl organizačně trochu jiný. Děti se neučily. Místo toho jsme společně plnili rituál včerejšího dne, který jsme předešlý den nestihli udělat. Děti si potom ještě psaly zážitky do svých trosečnických deníků.

Po svačině šly děti k jezeru vyrábět lodičky, aby na nich mohly odplout z ostrova domů. Dětem jsme všichni tři pomáhali. Viktorka však svoji loďku vyrobila úplně sama. Moc pěkná byla chvíle, kdy děti před vyplutím svojí loďky říkaly svoje reflexe z pobytu. Každý se naučil něco nového a každý tady i něco pěkného prožil. Kája přiznala, že se jí tu trochu stejskalo. Ocenila jsem ji, že je odvážná, když to přede všemi přiznala. Všechny lodičky nám odpluly na jezero, my jim zamávali, rozloučili se s ostrovem a odešli na oběd.

Po obědě jsme se sešli v klubovně, kde proběhlo hodnocení celého pobytu. 13 dětí se podepsalo pod veselého smajlíka, Kája se podepsala pod rozpačitého smajlíka, protože se jí stejskalo po mamince. Všichni dostali diplom a amulet a každý se pak postavil pod plakáty zážitků podle toho, jaký den se mu na pobytu nejvíce líbil. U každého dne někdo stál, žádný den nezůstal prázdný. To mě překvapilo.

Potom jsme šli balit kufry a uklízet pokoje. Šlo to rychle, protože děti už měly skoro všechny věci zabalené, to jsem nečekala. Velkou radost mi také udělala Doroška s Majdou, které samy od sebe pomáhaly klukům rovnat jejich věci do kufrů. Všechny pokoje jsem procházela a kontrolovala, jestli v nich někdo něco nezapomněl. Sbalené děti jsem posílala do klubovny, kde si do příjezdu autobusu mohly hrát stolní tenis a deskové hry.

6.7 Zhodnocení pobytu

Realizace pobytu proběhla podle plánu, který jsem podrobně sestavila a připravila podle zjištěných problémů třídy. Přímou na ně jsem totiž postavila cíle celého programu harmonizačního pobytu. Z naplánovaných praktických činností a aktivit jsem pak přímo na místě měnila pouze jednu aktivitu. Změna proběhla pátý den, kdy jsem do cvičení v přírodě využila pokácené kmeny stromů a zařadila tak i cvičení na kládách.

Všechny činnosti a aktivity byly promyšlené a sestavené se záměrem posilovat sílu a soudržnost kolektivu, vzájemnou spolupráci a komunikaci a posílení sebevědomí a důležitosti každého žáka. V průběhu pobytu se několikrát objevily zjištěné problémy třídy z přípravných a poznávacích aktivit ve škole, jako bylo vyčleňování žáka Adama z kolektivu, nízké sebevědomí Káji, protěžování některých jednotlivců v kolektivu či neschopnost se domluvit. Důležité však bylo, že jsem o těchto problémech věděla a mohla se snažit s nimi pracovat. To se také během pobytu několikrát úspěšně stalo. Jako velký úspěch považuji úspěch Adama v roli kormidelníka při hře „Lodě“ a hru „Ostrov“, která pomohla posílit celý kolektiv, který si uvědomil, že úspěch této hry záleží opravdu na každém jeho členovi. Víím, že jsou to sice malé krůčky, ale věřím, že hodně přínosné.

Během pobytu vznikly i nečekané a neplánované situace, které jsem musela řešit přímo na místě, jako nečekaný zdravotní problém Martina, Jasmínčiny problémy s ranním vstáváním či Dorotky neomalený předčasný budíček všech dětí.

Po vzájemné konzultaci s kolegy mohu říct, že program byl detailně a pečlivě připravený. Obsahoval mnoho činností všestranně zaměřených. Zjistila jsem však, že plánování není to samé co realizace a že hry, které se v knize zdají být úžasné, nemusejí mít v praxi zase takový úspěch. Příkladem toho byla hra Upír a Kouzelná krabička. Na tu jsem se přímo těšila. Výsledek však nebyl takový, jaký jsem očekávala. Za větší a důležitější osobní neúspěch však považuji nezjištění stesku Káji po její mamince, která svůj problém odkryla až v závěru celého pobytu. A to mě moc mrzí.

Celým programem pobytu prolínalo celkem pět důležitých cílů, zaměřených na posilování vědomí a síly kolektivu, posilování soudržnosti kolektivu, vzájemnou spolupráci a komunikaci a posilování sebevědomí důležitosti každého žáka. Všechny aktivity a činnosti jsem záměrně vybírala a promýšlela právě na jejich splnění. Všechny jsme společně s dětmi uskutečnili.

Celkově musím přiznat, že celá realizace pobytu od samého počátku až po úplný závěr, pro mě byla velice náročná a vyčerpávající. Možná to bylo způsobeno i tlakem této bakalářské práce, svojí velkou snahou o úspěšnost celého pobytu či ještě nedostatečnou pedagogickou zkušeností. Důležitější a znovu motivující však pro mě bylo ocenění žáků na závěrečném hodnocení pobytu, kde ze čtrnácti dětí ohodnotilo program třináct dětí veselým a spokojeným smajlíkem.

7 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo „*Navrhnout, zrealizovat a zhodnotit harmonizační pobyt žáků mladšího školního věku se zařazením osobnostně sociální výchovy*“.

V teoretické části jsem se zaměřila na pět kapitol důležitých pro realizaci harmonizačního pobytu dětí mladšího školního věku – znalost mladšího školního věku, rámcově vzdělávacího programu, osobnostní a sociální výchovy, zážitkové pedagogiky a škol či pobytů v přírodě. K vypracování těchto kapitol jsem využila především odbornou literaturu a webové stránky.

Praktická část se již podrobně zabývá celým harmonizačním pobytem. Od seznámení s kolektivem třídy, přípravy pobytu, jeho realizaci a zhodnocení, až po samotný závěr celé práce. Celá tato část je opravdu prožita s dětmi v praxi. Dokládají to i vložené fotografie přímo do textu celé práce, aby mohly potvrdit autentičnost z jednotlivých činností a aktivit a více tak přiblížit a vtáhnout do děje celé práce.

Celá praktická část vyžadovala práci s dětmi. Seznámit se kolektivem třídy, poznat jednotlivé děti a vztahy mezi nimi, však nebylo možné poznat za jediný den. Proto jsem se rozhodla obohatit tuto práci o poznání třídního klimatu a vztahů mezi žáky, které jsem uskutečnila ještě před odjezdem na plánovaný pobyt. Společně jsme tedy uskutečnili celkem osm činností zaměřených na OSV, během kterých jsem pozorovala, zjišťovala a vyhodnocovala vzájemné vztahy dětí, jejich pocity, emoce, vlastnosti, přání, důležitost jednotlivců a sílu kolektivu. Celá přípravná fáze byla časově náročná a velice pracná. Mě i celý kolektiv dětí ale velice ovlivnila. Vzájemně jsme se tak více poznali a sblížili.

Návrh harmonizačního pobytu a především jeho vlastní realizace proběhla podle plánu. Myslím si, že z velké části na tomto úspěchu měly právě přípravné aktivity a čas strávený s dětmi ještě před společným odjezdem. Pobyt s názvem „*Po stopách trosečníka*“ si děti skvěle užily. Společnými činnostmi, aktivitami a prožitky si vytvořily skvěle fungující kolektiv, který dokázal ocenit každého jednotlivce, vzájemně si pomáhat a respektovat jeden druhého.

Výběr jednotlivých her a činností se zaměřením na osobnostní a sociální výchovu jsem často a dlouze konzultovala s vedoucí mojí práce a nyní vidím, jak to bylo velice prospěšné. Naučilo mě to důležitosti důkladné a pečlivé přípravy.

Závěrem bych chtěla poukázat na důležitost osobnostně sociální výchovy, která je právem zařazená jako jedna z dalších průřezových témat do rámcově vzdělávacího programu. Její využití při výjezdových pobytech se mi velice osvědčilo. Mimo vzdělávacího, výchovného, zdravotního či rekreačního významu umožní pedagogům totiž svoje žáky lépe poznat z té osobní a lidské stránky. Učitel či vychovatel si tak může vytvořit přesnější obrázek o celém kolektivu i o jednotlivých jeho osobnostech. Pomůže tak vytvořit si vztah mezi pedagogem a žákem, který bude pozitivně a lidsky ovlivňovat práci s třídním kolektivem ve škole.

Moje spolupráce s třídní učitelkou třetí třídy, která mi byla při tvorbě méjí bakalářské práce oporou, pro mě měla zásadní význam. Nejen, že jsme se spolu domluvily na další spolupráci v posilování třídního kolektivu, ale nadále spolu vzájemně komunikujeme a společně se i s dětmi scházíme. Děti na pobyt stále vzpomínají a učitelka dokládá, že na ně měl velmi dobrý vliv. Pokud mi to moje studium a práce dovolí, jezdím s nimi na jejich výlety a účastním se dalších školních akcí. Velice si také vážím pozvání na vánoční třídní besídku nebo na závěrečnou školní akademii.

Mohu tedy konstatovat, že náš společný pobyt byl úspěšný. Ráda bych takovýto druh spolupráce přímo v pedagogické praxi doporučila i ostatním studentům. Také by mě potěšilo, kdyby moje bakalářská práce někoho inspirovala a stala se přínosem v další pedagogické praxi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BALKOVÁ, K., 2006. *Náměty pro školní družinu*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-064-X.

BARTŮŇEK, D., 2001. *Hry v přírodě s malými dětmi*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-71785-39-3.

ČINČERA, J., 2007. *Práce s hrou pro profesionály*. 1.vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1974-0.

DEFOE, D., 1970. *Robinson Crusoe*. 6.vyd. Praha: Albatros.

HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L., 2009. *Zážitkově pedagogické učení*. 1.vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2816-2.

HERMOCHOVÁ, S., 2005. *Skupinová dynamika ve školní třídě*. 1.vyd. Kladno: AISIS. ISBN 80-239-5612-4.

HERMOCHOVÁ, S., 1994. *Hry pro život I*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-85282-79-8.

MACHKOVÁ, E., 2007. *Jak se učí dramatická výchova*. 2.vyd. Praha: NAMU. ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, E., 2013. *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0374-2.

NEUMAN, J. 2009. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 5.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-572-1.

PELÁNEK, R., 2008. *Průručka instruktora zážitkových akcí*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-353-6.

PORTMANNOVÁ, R., 1999. *Hry pro posílení psychické odolnosti*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-331-5.

ŠIMANOVSKÝ, Z., ŠIMANOVSKÁ, B., 2005. *Hry pro rozvoj zdravé osobnosti*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-024-0.

VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie*. 2.aktual.vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALENTA, J., 2003. *Učit se být*. 2.vyd. AISIS. ISBN 80-86106-10-1.

VALENTA, J., 2006. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. 1.vyd. Kladno: AISIS. ISBN 80-239-4908-X.

VOPEL, K. W., 2008. *Skupinové hry pro život 2*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-352-9.

VOPEL, K. W., 2009. *Skupinové hry pro život 4*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-519-6.

ZOUHAROVÁ, K., 2012. *Škola v přírodě hrou*. 1.vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-147-3998-4.

Internetové zdroje

Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů [online]. [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>

Projekt Odyssea o. s.: Osobnostní a sociální výchova, vzdělávací programy pro učitele a žáky [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z <http://www.odyssea.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Souhlas rodičů žáků

Příloha A - Souhlas rodičů žáků

**Základní škola a Mateřská škola
Klíč s.r.o.**

Základní a mateřská 470 01 Česká Lípa, Klášterní ulice 2490, IČO 25013564,
tel. 487521560 (1. stupeň, MŠ), 702 035 692 (2. stupeň)

www.skolaklic.cz

Souhlas rodičů žáků naší školy s uvedením jmen a se zveřejněním fotografií pro účely bakalářské práce

Rodiče uvedených žáků 3. třídy školního roku 2014/2015 dávají svým podpisem souhlas s uvedením jmen a zveřejněním fotografií svých dětí pro účely vypracování bakalářské práce s názvem „Harmonizační pobyt žáků mladšího školního věku“.

Uvedenou bakalářskou práci bude s žáky naší školy vypracovávat Veronika Kovářová, studentka třetího ročníku PF TUL v Liberci.

Jméno žáka	Podpis rodičů
Samuelle	
Dominik	
Martin	
Jakub	
Adam	
Zuzana	
Eliška	
Alina	
Felicitas Mária	
Jasmína	
Magdaléna	
Karolína	
Viktorie	
Dorothea	

Česká Lípa 2. 9. 2014

Ing. Lucie Dolejší
ředitelka školy

Společnost zapsána od OR u Krajského soudu v Ústí nad Labem dne 19.12.1996, oddíl C, vložka 11729